

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 25— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
peste oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA.
Strada Zriayl N-rul 11a

INSERTIUNILE

se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lo-
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Raze de pace.

Arad, 27 Noemvrie.

Ca niște paseri gonite de furtuna au trecut prin fața noastră în aceste trei zile din urmă fantasticele știri despre încordarea relațiilor externe. Cobind a dezastru țâveau telegramele din ce în ce mai alarmante și suflul populațiilor din monarhie a fost o clipă chinuit de viziunile fioroase ale unui apropiat război european. Inimile de ecară, sufletele credule și maleabile ale multor oameni s'au sgușdit ca de friguri și cronica acestor trei zile a avut chiar să înregistreze și câteva cazuri de-o prea simptomatice natură a sentimentelor cu cari populațiile adastă, în actualele stări de dărăpănare politică internă, o eventuală probă de foc a patriotismului ce înfloreste pe meleagurile acestei monarhii...

Spre fericire pâcla a început să se distragă și azi razele de pace străbat aproape victorioase, reînșuflețind opinia publică și dându-le tuturor ragaz să cumpănească cu raționalitate cuvenită rostul evenimentelor.

Cel dintâi fapt, care se fixează luminos în centrul constelației externe, e fără îndoială *planul conferenței internaționale* ca soluție intermediară a întregului complex de probleme acute, scoase la suprafață de războiul balcanic. Ideea e a primului ministru englez, a d-lui de *Asquith* și azi este adoptată de toate cabinetele. În special Franța, prin d-nul *Poincaré* a salutată-o cu multă căldură — ceea ce trebuie să se considere ca un favorabil presemn și în ce privește atitudinea apropiată a Rusiei. La rândul ei monarhia

noastră — după cum se afirmă de către ziare inspirate — nu poate să aibă cuvinte de împotrivire, câtă vreme toți factorii de cădere i-au dat asigurări excelente, ca pretențiile ei vor fi recunoscute în marginile celei mai largi echități cu putință.

Cadrelor aplanării atâtor contraste sunt deci date și în aceste cadre își găsește azi locul o serie întreagă de alte fapte liniștitoare. Cazul consulului Prochaska dela Prizren (deși în sine nu putea să însemne înca germenele unei complicații războinice generale) e aproape să se lamurească definitiv, căci mult pomenitul personaj a sosit ieri teafăr la Üsküb. O binefăcătoare rază se desprinde îndeosebi pe urma vizitei arhiducelui Franz Ferdinand la Springe și se crede cu toată probabilitatea, că în această localitate de-o binecuvântată însemnătate istorică pentru viitor, a fost găsită modalitatea sigură pentru prevenirea războiului. Împăratul Wilhelm a dat monarhiei garanțiile necesare, că în eventualul congres internațional aspirațiile ei legitime vor fi primite cu simpatie de reprezentanții puterilor și că își va pune în câmpul divergențelor austro-ruse întreaga greutatea personalității sale. Cunoscută fiind relațiile de strânsă prietenie dintre împăratul Wilhelm și țarul Rusiei, precum și respectul neîndoios ce inspiră tuturor uriașul codru de baionete al Germaniei, dar mai ales horende de dezastru ce s'ar deslanțui pe urma unui război general — sorțile înșenării zimbesc mai curând intereselor bineînțelese ale Rusiei decât celor temute de puterile întregii alianțe. Se adaugă de sine a acestei perspective fantomele primejdiilor din

Asia cari sleesc mereu forțele de concentrare ale imperiului muscălesc, dar se adaugă tot atât de evident și disproporțiile enorme dintre interesele economice ale tuturor popoarelor din Europa și cele revendicate de Serbia cu privire la țărmul Adriaticei.

Dupa cum se asigură, un general al împăratului Wilhelm a și plecat cu o misiune urgentă la Carskoje-Selo și în acelaș timp ambasadorul austro-ungar contele Thurn-Valsassina a fost primit ieri de țarul Nicolae. Înțelesul acestor evenimente, probabil hotărâtoare, ar fi recunoașterea definitivă din partea Rusiei a programului minimal formulat de Austro-Ungaria în ce privește peninsula balcanică și în special chestiunea Albaniei și țărmului adriatic.

Dacă ne mai imaginăm și ororile războiului balcanic, cu sinistrul alai al ciumei și holerei, cu neînclhiputele-i cruzimi și dureri, dacă judecăm exorbitantele proporții ale pustiirii ce-ar aduce asupra statelor războiului, nimicirea valorilor câte a putut să îngrămădească în toate hambarele vieții moderne progresul de un secol și, în sfârșit, nevăzutele complicații, fatalele primejdii ce ar putea să surpe interesele chiar ale tuturor dinastiilor — vom recunoaște dimpreună cu toți cei puși la frânele statelor, că orgia războiului n'ar putea s'o danteze decât cea mai formidabilă demență. Imprejurarea că însuș împăratul Wilhelm, domnitorul care a străbătut printre cei dintâi în sufletul cetățeanului european de astăzi, e și ea foarte semnificativă și ne spune lămurit, că orice pregătiri formale s'ar face din partea

Dascălul Pralea.

— Copie de pe natură. —

De săptămâni întregi se lasă din văzduhul minucos ațe subțiri, dese, de ploaie. Ulitele satului sunt pustii, pline de glod și de ciorofleacă. Rar se lasă ciori pe arborii din grădini, și, atunci frunzele veste, grele de apă, se scutură domol, fără nici un șgomot. În toamna asta urită, rece, săracă, par'că toți oamenii din sat și-au pierdut voia de muncă, par'că tuturor li s'a stricat inima. Umblii greoi, palizi, cu părțile trase pe ochi, răspund scurt la întrebări, sunt bolnavi. Sămănăturile de toamnă încă nu le-au putut face. N'a sămănat nici primarul nici popa, numai câțiva nevoieși, cari aruncară la repezeală grăunțele în tină și apă, de teamă că, mai târziu, nu vor căpăta plugurile bogățiilor. Peste-o săptămână, peste două, au cercetat să vadă de-o încolți sămânța, și au aflat-o de jumătate putredă.

Satul întreg pare, uneori, părăsit, mai ales bărbații se vad foarte rar pe uliță. Femeile tot mai omoară vremea, au pus războiul, fierb boala la porci, țin sfaturi, poartă minciuni, învrăjbesc pe vecini.

Dintre bărbații din sat numai dascălul Pralea are o voe de muncă mai mare ca ori când. De patru săptămâni nu-i zi în care la șapte să nu fie la școală, deși băcții, cu tina aceasta, nici la opt nu-s adunați cu toții. Trage el însuși clopotelul cât ce ajunge lângă fuma lucie, îl trage

la șapte, la șapte și jumătate, la opt. Incepe să examineze îndată pe cei cari abia s'au așezat în bănci. Școlarii palizi și de vremea asta, și de un fel de oboesală, îl privesc prostiți și tac. Cei mai mulți se silesc să nu intre în școală, chiar dacă ajung mai de vreme, până la opt ceasuri.

Școala e o clădire nouă, în mijlocul satului. Spre drum privește din șase ferestre așa de mari încât oamenii credeau, în cursul zidirii, că vor fi aici șase uși. E zidită numai de doi ani, ridicarea ei a costat pe fiecare familie din sat suma rotundă de una sută coroane, luați din bancă. Venise poruncă strașnică dela cei mari ca în vreme de o jumătate de an să facă școala nouă. Afară de primărie nici nu mai este în tot satul o altă clădire care să se poată asemăna cu școala. Clădirea fiind acum potrivită cu cerințele legii, învățătorul Pralea avea șase sute de coroane întregire dela stat. Îndată ce poporeni se apucară de ridicarea școlii celei nouă, dascălul Pralea, înfrigurat, se apucă de studierea legii celei nouă școlare. Ce studiere? O învățare pe dinafară și în originalul ungurese și în traducerea română.

Când intră mai întâi în școala cea nouă, legea lui Apponyi îi era în degetul cel mic, ea deveni credeal lui Pralea, singura autoritate școlară. Erau promise cele șase sute de coroane dela stat pentru salariul învățătorului, și faptul acesta era prea de-ajuns ca Pralea să înțeleagă din legea lui Apponyi tot ceea ce speranța și teama îl făcea să întreprindă în numele legii ce-

lei nouă. Preotul se îngrozii, când, cercetând întâia oară școala, văzu că bieții băcții rătăcesc ca într'un labirint pe urma întrebărilor ungurești ale lui Pralea, că privesc cu ochii rățaciți și neajutorați, în toate părțile. Învățătorul făcea toate lecțiile în ungurește.

După o admoniție, după zece, preotul se trezi ca-i declarat de tulburător al ordinii de stat, lipsit de congruă, iar dascălul Pralea ajunsese protejatul inspectorului de școli.

Un an și jumătate Pralea putu să facă lecțiile cum îl tăia capul: nime nu se mai interesa de el, preotul din scârba, inspectorul din cea mai patriotică convingere că în Pralea a aflat un pionier al culturii maghiare între noi. Dar la începutul acestui nou an școlar — al treilea în clădirea cea nouă — inspectorul de școli fu premutat printr'un ordin scurt și înlocuit cu altul. Vestea asta își făcu repede turneul prin satele aceluiași inspectorat, umplând cu mai puțină ori mai multă spaimă inimile dascălilor români din jur. Dar pe nici unul nu-l izbi vestea asta cu atâta cruzime ca pe Pralea. El se afla chiar în preajma de a i se rezolvi cererea pentru un nou adaus de salariu, vechiul inspector îl purta pe palme. S'acum l-a părăsit! Bietul Pralea nu știa că chiar el, denunțându-i umelirile antipatriotice ale preotului, îi câștigă înaintarea fostului inspector.

Cine era? Cum era? Ce pretindea? Cum înțelege noua lege inspectorul cel tânăr? Acestea și sute de alte întrebări asemenea acestora

statelor, aceste pregătiri sunt reclamate numai și numai de veleități de ambiție, prestigiu și vanitate.

Echilibrul păcii e păzit de mii de interese cardinale și oricari ar fi problemele singuraticelor situații de influență, nu este jertfă atât de mare care să echivaleze cu jertfele reclamate de un război european. Armatele au ajuns să-și peară rostul din trecut și ele se prefac tot mai sigur — chiar prin creșterea și fortificarea lor formidabilă — în tot atâtea garanții ale soluțiilor pașnice. Scriem aceste rânduri în cea mai bună convingere și ținem să liniștim prin ele opinia publică românească. Concentrările de trupe — dacă s'ar face — sânt tocmai pentru asigurarea păcii și îi zimbesc azi semnele cele mai favorabile și din afară de granițele țării. Interesele de *existență* ale monarhiei nu sânt primejduite, și acesta ar fi singurul caz care ar cere războiul. În consecință o stare de neliniște a spiritelor ar putea să ne aducă numai pagube, câtă vreme interesele noastre economice particulare și obștești sânt în cea mai bună pază sub aripile ascăzământelor ce ne-am creiat. Avem un număr frumos de bănci solide, conduse cu multă prevedere și pricepere, încât evenimentele n'au putut să ne surprindă nici până acum și cu atât mai puțin de aci înainte.

Se vor reslăți umbrele și la lumina ce va năvăli iarăș vom înțelege cât de mult avem încă să muncim, pentruca să ne putem atinge idealurile de adevărată viață națională. Vom înțelege că preocupările noastre nu pot să aibă *deocamdată* alt obiectiv decât nesfârșitele probleme ale muncii naționale serioase, progresive și sigure în rezultatele ei.

D. Dr. T. Mihali asupra politicii externe a României. D. deputat Dr. Teodor Mihali, președintele clubului parlamentar al naționalităților a declarat unui colaborator al lui „Keleti Értésítő” următoarele asupra atitudinii României:

Am impresia că până azi nu s'a produs nici o schimbare în raporturile României cu monarhia și după părerea mea, pe România nu o vor abate dela politica urmată până acum nici declarațiile școlilor opoziției ungare, îndreptate în contra României, cu toate că acestea produc multă iritație în opinia pu-

blică românească făcând în felul acesta dificultăți serioase guvernului, dar nici promisiunile și îndemnulurile ce vin dintr'o parte sau din alta. Se spune că încă înainte de a începe Bulgaria războiul, România i-ar fi atras în mod amical atențiunea, ca o bună vecină, asupra urmărilor pe cari le poate avea războiul chiar și în cazul când armata bulgară ar reperta o strălucită învingere. Bulgaria însă n'a ascultat statul prietenesc al României, ci a rugat-o numai, să observe o neutralitate binevoitoare. Aceasta s'a și întâmplat în modul cel mai perfect. E foarte firesc că după toate acestea, opinia publică a României asteaptă cu tot dreptul, ca Bulgaria să propună din inițiativă proprie regularea de frontieră dorită de România, de care de altfel s'a vorbit și înainte de izbucnirea războiului și care nu poate fi decât în interesul ambelor țări. Și chiar dacă presupunerea mea ar fi greșită, sunt convins că asta încă nu e un motiv pentru conflict, deoarece cred că România va urma și mai departe o politică cumpătată și prevăzătoare. Ar produce totuși un mare rezon în opinia publică românească convingerea ce ușor poate să incoltească în sufletul multimei, că politica externă pe care o urmează România de 30 de ani ar rămânea și de astădată fără nici un rezultat favorabil pentru țară și pentru românime. La nici un caz nu dorim ca nemulțumirea aceasta să fie motivată.

Sedința camerei austriace. Camera austriacă a ținut ieri prima sedință după închiderea delegațiilor. S'au discutat chestiuni cari pentru noi presintă puțin interes. S'au adresat mai multe interpeleții guvernului și cu aceasta sedința de ieri a fost terminată.

Audiențe. Ieri înainte de amiază s'a prezentat în audiență la M. Sa amiralul Montecuccoli. Audiența a durat trei sferturi de oră. După amiază M. Sa a primit pe moștenitorul de tron Francisc Ferdinand.

Proiectul despre regularea pensiunilor. Ieri s'a discutat în comisiunea de finanțe proiectul asupra pensiunilor. Mai mult s'a insistat asupra îmbunătățirii sortii profesorilor. Se speră că în urma noii legi de pensuni ce e pe cale a se realiza, mai multe lipsuri grele de până acum vor fi acoperite. Firește, noi românii puțin folos vom avea din ameliorările puse în vedere, fiindcă profesorii dela școlile noastre medii sunt prea puțini luați în seamă în proiectul din chestiune.

treceau prin mintea lui Pralea. Atâta auzise că-i tânăr, că-i chiar doctor în filosofie! Dumnezeu! Doctor în filosofie! Asta va cere de o sută de ori mai mult decât înaintașul său în instrucția ungurească. Pralea alergă prin câteva sate vecine stirci de pe la colegi ce fel de om să fie noul inspector? Dar nime nu-i putu da nici o deslușire. Noul șef nu vizitase încă nici o școală. Trupul lui Pralea se mai lungise par'că ochii lui ardeau de spaimă, de neliniște, de frigiuri. Se hotări să meargă în oraș să se informeze. Intr'o dimineață dela începutul lui Octombrie se și primeni, dosi în portofel un bilet de douăzeci de coroane și voi să plece, când deodată îl cuprinsese o slăbiciune nebănuită, o sfârșală: putea să-l denunțe popa că nu ține regulat orele de clasă. Nu cuteză deci să meargă în oraș, își puse hainele celea nouă, se îmbracă în cele de toate zilele și se duse la școală unde află pe copii într'o dispoziție neînchipuit de veselă. Aflaseră că domnul învățător se duce azi de-acasă, și bucuria lor nu avea margini. Rămăseră morți de spaimă când îl văzură intrând, căci de patru săptămâni de când se începura cursurile nu învățară decât vorbe neînțelese în ungurește, cântece ungurești, scrisoare ungurească.

Dar spaima lor fu zadarnică pentrucă abia intră Pralea în școală și un pârgar dela primărie îi aduse o scrisoare oficioasă. Învățătorul cât ce zări pecetea inspectorului păli, căzu frânt pe scaun și, cu degetele tremurătoare, des-

chise scrisoarea. Era într'adevăr dela inspectorul cel nou în care Pralea era vizat că, peste patru săptămâni, va primi, în școală, vizita noului șef.

În ziua aceea îi fu peste putință să se ocupe cu elevii. Nu-i trimise însă nici acasă, ci, până la prânz dascălul a tot oftat, s'a tot plimbat pe dinaintea băncilor, nemai auzind șopotul copiilor, cari, veseli că-s lăsați în pace, își începura jocurile.

Dar din dimineața următoare Pralea veni la școală pe la ceasurile șapte. Ori cât s'a frământat cu gândul, un singur lucru înțelese din scrisoarea inspectorului: îi dă de știre înainte când îl va vizita, ca sporul în limba ungurească să fie cu atât mai mare. De aici în colo, patru săptămâni i-a tot zolit, i-a tot înspăimântat, i-a tot prostiț pe bieții elevi. În școală nu se putea auzi decât același morăit nesfârșit: „oio-oa-oa, ozo-ozo, ozo-oio” în vreme când domnul învățător nu era înlăuntru. Băeții citeau din cartea ungurească, se deprindeau, îngroziiți de bastonul de trestie care veghea în aer. Între ore, când eșiau în curtea școlii pe câteva minute, se auzia același murmur ciudat, aceeași larmă exotică, care se ridica din recitarea poeziilor ungurești, pe cari elevii le pronunțau stropsit, fără de nici un înțeles.

— Silofilid sepotor... sepotor.. solohar.. Kik az ig-kik az ig”. Acestea și alte nenumărate refrene, tot așa de pocite se ridicau din larma

Între două crize.

Arad, 27 Noembrie.

În momente de cumpănă, în clipe de încercare când prestigiul unui stat este pus în joc, când interesele lui sunt vătămate, atunci toți cetățenii trebuie să se solidarizeze cu interesele mari, generale ale statului și ale dinastiei, pentruca prin solidaritatea lor strinsă să opuiască cea mai energică rezistență atacurilor din afară.

Dacă lucrul acesta se poate realiza ușor într'un stat omogen, național, ai cărui cetățeni sunt toți o apă și-un pământ, cu mult mai greu este să-l îndeplinești într'un stat poliglot, ai cărui cetățeni manifestează, dacă nu tendințe separatiste, în tot cazul dorința de a profita în interesul lor din eventualele încercări ale statului lor. În privința aceasta monarhia noastră este statul tipic, în care luptele pentru asigurarea existenței naționale a diferitelor popoare au mers așa de departe, încât de repetate ori unele naționalități nu s'au dat îndărăt nici dela acte egale cu tradarea de patrie. Să nu vorbim de marile evenimente dela 1848, când Ungurii profitând de primejdia în care se afla monarhia, au ridicat arma în contra dinastiei și a statului, sau de anul 1866 când tot ei pe timpul războiului austro-prusian l'au trimis pe Klapka cu un corp de voluntari să se bată pe partea Prusienilor împotriva statului austriac. Aceste sunt fapte cunoscute de toți. Atât exemplele aceste cât și nenumăratele cazuri de irentism italian, sau demonstrațiile antiaustriace ale Cehilor din Praga și din Boemia pe timpul ultimului conflict austro-sârb în 1910, când Cehii din Praga au sfâșiat și-au ars steagul negru-galben, strigând: „Jos cu Austria! Trăiască Serbia!” toate aceste dovedesc, până la evidență că în monarhia noastră nu se poate vorbi de un patriotism sincer.

Nesinceritatea aceasta a elementului slav și maghiar se manifestează mai ales în momentele critice prin cari trece monarhia. S'a manifestat în 1909 și 1910 cu ocazia primului conflict cu Serbia și se manifestează mai ales acum când trecem printr'o serioasă criză

curții. Unii elevi, cu mai mare putere de rezistență, se jucau, se trânteau, se chemau în joc.

— Măi sepotar!

— Ce vrei mă volohar?

Acestora le era mai grasă pielea din palat și nu se temeau așa tare de varga de trestie.

Dacă se întâmpla să treacă vr'un om lângă curtea școlii, în minutele de recreație, se opria fără voe să asculte larma aceea ciudată din care nu puteau pricepe nimic. Clătinau din cap, și porneau, cu capul în pământ mai departe.

Părinții cari aveau copii la școală, ori ei îi apăsa toamna asta grea, tot le mai rămânea vreme să se ciudească auzindu-și copiii în toate seriile „hondo-rondo-hondo-rondo”. Sărmanii nevinovați, cari trebuiau să plătească astfel înmulțirea salariului lui Pralea, se chinuiau, stăteau să-și mute fălcile, își rupeau limba, plângeau, și dacă părinții îi întrebau ce citească învățat, nu puteau să le spună un singur cuvânt. Diminețile trebuia să-i ducă mamele târziu până la porțiță, pe cei mai mici, cari răgneau că nu mai merg la școală. Erau părinți cari știau scrie și citi, dar ce folos că nu le puteau ajuta nimic elevilor, nenorocii aceștia nici ei nu știau să spună ce nu știu. Cei mai mari trebuiau să țină o adevărată disertație despre constituția satelor, cu alegeri, cu oficiali, cu dări, — în ungurește.

politică, datorită în prima linie nedestoiniciei diplomaților austro-ungari, cari se recrutează în majoritate covârșitoare dintre Maghiari, îndreptându-se cu conducerea destinelor monarhiei noastre în cele mai importante centre politice din lume: Berlin, Paris, Roma, Constantinopol, Petersburg, Tokio, etc.

Încă înainte de agravarea situației politice actuale, cercurile dela curte și partidele din Austria și-au dat toată silința să restabilească raporturile normale între Cehii și Germanii din Bohemia și între Polonii și Rutenii din Galizia, fără să le succedă însă a face o apropiere între cele patru naționalități, așa că situația politică internă din Austria este cât se poate de tulburătoare în momentele de față. Pe de altă parte Ungurii, cumintiți ca totdeauna, au provocat prin introducerea absolutismului în Croația o adevărată revoltă în mijlocul poporului croat, o revoltă ale cărei valuri i-au cuprins pe toți Slavii din sudul monarhiei noastre. Dacă mai amintim și comediile înscenate cu procesele Friedjung și Jukies ne mirăm cum de cercurile noastre conducătoare se fac că nu înțeleg noima demonstrațiilor ostile ale tuturor Slavilor din monarhia austro-ungară.

Motivul acestor demonstrații antipatriotice sunt de două feluri: unul izvorât din nedreptățirea Slavilor din Ungaria, iar al doilea izvorât parte din tendințele iredentiste ale Sârbilor, parte din dorința celorlalți Slavi din sudul monarhiei de a crea o nouă formă de stat, trialismul. Toate aceste tendințe, cari în timp de pace licăresc sub spuză, ies la suprafață de câteori Austro-Ungaria se află într'un impas ca cel actual. Succesele Slavilor sudici în războiul din Balcani a trezit entuziasmul și conștiința națională în mijlocul Sârbilor din Bosnia și Herțegovina, de aici rezultă marile colecte de bani pentru războiul balcanic, făcute printre Sârbii din Ungaria sau manifestațiile de simpatie ale consiilor municipale din Spalato și Sebenico pentru învingerile Sârbilor împotriva Turcilor.

Un guvern cuminte și drept, un guvern prevăzător ar arăta față de aceste manifestații naturale, cari nu pot dura decât pe timpul războiului, o nepăsare aparentă. Aceasta ar face-o un guvern cuminte, dar noi știm că atât guvernul ungar cât și cel austriac n'au

prea dat până acum multe probe de cumintenie și de aceea amândouă s'au grăbit să suprime în mod brutal niște manifestații frecvente, cari nu periclitau încă existența statului: cel din Austria a disolvat consiliile municipale din Spalato și Sebenico și a început să supravegheze aspru mișcările și faptele Sârbilor din cele două provincii anexate; iar cel ungar, fiind mai civilizată, și-a trimis printre Sârbi pe „Kulturträgerii” săi, pe jandarmi, ca să bage în temniță pe preoții și învățătorii sârbi pe motive de „agitație”.

Manifestațiile Slavilor din sudul monarhiei, — unele de tot inofensive — fiind oprite în mod brusc, au fost continuate în alt loc, pe stradele Vienei și în parlamentul austriac, unde Slovenii fac obstrucție comună cu Rutenii, Polonii pe de altă parte voiesc să-i facă încurcături guvernului din cauză că nu o oprește pe Germania pe cale diplomatică dela exproprierea Polonilor din Posen, iar Cehii duc lupta din cauză că școlile lor naționale din Viena au fost închise cu forța de către Nemții din Viena. Întocmai ca la noi în Ungaria! Slavii din sudul monarhiei și-au dat deci mâna cu cei din nord, iar bugetul provizor pe șase luni împreună cu atâtea alte chestiuni ardente nu vor putea fi votate decât cu ajutorul vestitului § 14.

Și toate aceste se întâmplă într'un moment când monarhia noastră trece printr'o grea criză externă și când în Ungaria Maghiarii au ajuns atât de departe în copilăria lor, încât se joacă de-a parlamentul și în loc să trimită armata comună, susținută din sărăcia noastră și a tuturor, la granița țării, o întrebuințează pentru caraghioslăcurile lor lipsite de demnitate și seriozitate.

În aceste momente critice cine rămâne credincios și hotărât de jefă în jurul tronului și al dinastiei? Care popoare sprijinesc interesele mari, generale ale monarhiei noastre? Nemții și Românii. Cei dintâi au toate drepturile, noi nici unul mai însemnat, sau foarte puține. Toate aceste vor trebui să le vadă cererile conducătoare ale monarhiei noastre și vor pune la cumpănă răsvrătirea unora și loialitatea noastră. Ori cum însă, din toate aceste considerații rezultă un lucru impor-

tant: monarhia noastră nu va purta război, căci deși-i pregătită militarăște, politicăște se prezintă înăuntrul cu totul desbinată, ceea ce-i un mare pericol. Din această criză, dacă conducătorii statului austro-ungar vor fi la culmea chiemării lor, va trebui să rezulte o mare reformă a actualului sistem de stat, care reformă va garanta tuturor popoarelor libera dezvoltare politică și culturală în cadrele monarhiei habsburgice. Această liberă dezvoltare politică și culturală va putea afla loc numai într'o Austrie mare, compusă din provincia națională autonomă, iar atunci când se vor ivi crize politice de felul celei de astăzi popoarele monarhiei noastre nu vor mai manifesta tendințe antipatriotice, ci vor forma un zid puternic în jurul tronului, al dinastiei și al statului habsburgic.

Von der Goltz.

— Reorganizatorul armatei turcești. —

Un om de care s'a vorbit, în ultimul timp, mai mult ca ori când. I s'a aruncat greaua răspundere a înfrângerii turcilor, pentru care von der Goltz e cel mai puțin vinovat. În schimb, el, păstrează cea mai mare tăcere, — drept răspuns la acuzațiile ce i s'au adus, mai cu seamă de presa franceză. De sigur, von der Goltz este o personalitate, de care s'ar vorbi mult într'un caz de război franco-german.

Vom schița, viața sa militară, spre a se ști cine a fost și cine este acest mare general al timpurilor de față.

Baronul von der Goltz s'a născut în 1843 în Prusia orientală; în 1861 intră în regimentul 41 de infanterie; între 1864 și 1867 urmează cursurile academiei de război; în 1866 este rănit în bătălia dela Trautenau, iar în compania franco-germană făcând parte din stat-majorul armatei a II-a. Luă parte la bătăliile dela Thionville, Gravelotte, Baume la-Rolande, Orléans și la Mans. În 1871, von der Goltz fu atașat la stat-major (secția istorică) cu gradul de căpitan și ca profesor la academia de război. În 1877 și 1878, comandă o companie, după care reintră în stat-majorul general al armatei germane.

În 1883, atașat pe lângă stat-majorul armatei turcești, în gradul de maior, este numit ca adiutant al sultanului. În Turcia, von der Goltz,

Slăbise și domnul Pralea în aceste patru săptămâni. Ziua de 3 Noemvrie ar fi așteptat-o cu mult mai liniștit, dacă i-ar fi venit rezoluția cu votarea noului adaus de salariu. Dar nu-i venise nici veste bună, și acum credea cu siguranță că, votarea celor trei sute de coroane a-târână de vizita ce-i va face-o Dr. Fehér Aladár, nou inspector școlar.

În sfârșit sosi și ziua cea fatală, cu ploate, cu fină, cu ciorofleacă. Pralea părea un mort care s'a sculat din groapă și privește înspăimântat în lumină. Era verde și tremura ușor în tot trupul. Elevii, înspăimântați și ei, ascultau ca niște chipuri de ceară. O ultimă repetiție a celor două mari teze, a celor două tunuri cari aveau să-i vestească moartea sau viața. Elevii priveau țintă la buzele, la ochii, la gesturile ce le făcea învățătorul, și răspundeau mecanic, cârțăitor, ca niște mașini neunse. Pralea era de ajuns de mulțumit cu răspunsurile; pentru el nu însemna nimic că elevii nu pricepeau o boabă din ce spuneau, că pronunțau nespus de pocit, nu se gândea că un ungar adevărat ar fi trebuit să moară de rușine de o astfel de instrucție unghurească.

— Să băgați de seamă, măi, să nu vă încurcați, că pe urmă vă ia muma dracului”, le sueră Pralea pe românește cântând la ceas și văzând că-s zece. În câteva clipe trebuia să sosească inspectorul. Ușa se și deschise numai decât și un tânăr blond foarte simpatic, cu ochii albaștri în dosul ochelarilor aurii. El strânse cu căldură mâna lui Pralea, în vreme ce ace-

sta se închină adânc, spunându-și numele pe unghurește.

— „Poștește și examinează” zice inspectorul, începând să se plimbe pe dinaintea băncilor. Dar se plimbă puțin, se așază îndată după masă, pe seamă, fața lui pâlă, strălucirile îi periră din ochi, privea întâi cu compătimire la elevi, apoi cu spaimă tot mai mare. Începu să se miște pe scaun, fața începu să i-se contracteze, în ochi i-se grămădia mânia. În vremea aceasta Pralea tot mai încurajat că inspectorul nu-i face nici o observare, examina mai departe cu căldură tot mai mare. Micuții răspundeau barbar, îngrozitor, fără nici o legătură, erau palizi, tremurau, și nici o elipire de viață sau de bucurie nu era în ochii lor, deși știau răspunde la întrebările învățătorului.

Decădată Pralea auzi la spatele lui o voce de om ce se înecă.

— De-ajuns! Prea de-ajuns, domnule!

Pralea simți o căldură mare la inimă, dar îngheță îndată ce se întoarse și văzu fața crispată a inspectorului.

— Poștește și examinează din limba română, din istorie și geografie, zise în silă inspectorul fără ca să se uite la el. Vai, dar în toată școala abia se putură afla trei cărți de cetire românești. În anul acesta Pralea încă nu ceti românește cu școlarii. El, zimbând lingușitor, și începu să se scuze, începu să îndrugi despre spiritul legii celei noi școlare. Nici nu credea de altfel că inspectorul cere în *serios* examinarea din ro-

mânește. Din istorie, din geografie, în românește elevii nu putură spune o boabă. Dar îndată ce începu pe unghurește „ocuparea patriei”, vr'o patru elevi suflară în cinci minute două fete din istoria patriei, în unghurește. Însă pronunția era acum așa de pocită, din pauză, din întonări, se vedea așa de bine că bietii băeți nu pricep nimic din ce spun, încât inspectorul sări ca mușcat de șarpe dela masă și-i zise:

— Pentru numele lui Dumnezeu, oprește-te! Destul!

Apoi din două sărituri fu iarăș după catedră, luă o coală de hârtie albă și începu să scrie. În toată sala numai cântecul condeiului său se auzia, copiii stăteau smirna în bănci, vedeau că domnul cel străin e foarte mânios, și așteptau cu groază apropierea vergei de trestie, îndată ce vor rămânea numai cu Pralea. Acesta, uluit, nemai înțelegând nimic, aștepta în mijlocul salei.

— Te rog vino și iscălește îi zise inspectorul, oțtând ușurat.

Pralea se apropie tremurând și iscăli.

— Așa, ți-ai iscălit cererea de trecere la pensie zise inspectorul.

— Pensionarea mea? făcu îngrozit Pralea.

— Da, da. De azi ți-o și primesc. De azi dumneata nu-ți vei mai pune piciorul în școală.

— Domnule inspector, domnule doctor! începu, mort de jumatate învățătorul.

— Ascultă domnule, dumneata nu ești învățător ci un tiran pe bietii elevi, N'ai celea mai

rămâne 12 ani unde capătă titlul de mareșal; iar în 1895 revine în patria sa, Germania, unde i se dă comandamentul diviziei V-a de infanterie.

De remarcat un punct: baronul von der Goltz nu este altceva decât ca și ministrul de război, generalul Heeringen, și mulți alți ofitieri din înaltele comendamente germane, este un ofițer de stat-major, și nimic mai mult. El este străin de trupă.

Astfel, acest von der Goltz, a comandat în toată cariera sa militară: o secție dela 1861 la 1864, o companie dela 1877 la 1878, o divizie dela 1895 la 1898, un corp de armată dela 1902 la 1907. Din 41 ani de serviciu, von der Goltz a fost 29 ani departe de trupă; astfel, el n'a comandat odată măcar batalionul, regimentul, brigada. Plecat din țara sa, în Turcia, în 1883 ca maior, revine ca general de divizie în 1895. În acest timp, dela vârsta de 42 ani până la 54 ani, von der Goltz a fost turc din cap până în picioare, din care reese următorul raționament: dacă este adevărat că trupa instruește pe șeful său, atâta cât șeful își instruește trupa, armata turcă care a făcut educațiunea șefului ce poate deveni generalisimul armatei germane, mâne, se poate întrevedea valoarea ca trupier a lui von der Goltz după rezultatul actualului război.

Faptul că cea mai mare parte din cariera sa von der Goltz și-a petrecut-o departe de trupă, n'a rămas fără vre-un folos pentru armata germană: el are aerul unui savant, este istoric mai mult decât militar. Von der Goltz a publicat numeroase lucrări importante: Operațiunile armatei II până la capitularea Metzului și pe Loara, Cele șapte zile dela Mans, Léon Gambetta și armatele sale, Rosbach și Lena, Direcțiunea unei armate și conducerea războiului, Istoria militară a Germaniei în veacul al XIX-lea, Națiunea armată, Germania în timpul lui Napoleon; apoi istorisiri de călătorie: Escursiunea în Macedonia, Escursiunea în Anatolia, și acum, se crede, scrie la călătorie în Argentina pe care a făcut-o în iarna trecută.

În scurt, von der Goltz este un scriitor militar, mai mult decât militar, și mai mult decât scriitor militar. El este doctor honoris causa dela universitatea din Königsberg. Când îl vezi cu ochelarii de aur i-ai spune mai mult „domnule doctor” decât „domnule mareșal”.

Are înclinați cătră iurnalism; s'a lăsat totdeauna să fie interviewat; a scris chiar articole, și ultimul articol scris intitulat Turcia și pacea a apărut la 20 Iunie, în acest an, în Neue Freie Presse provocând un incident diplomatic între Germania și Italia.

De câțva timp, mareșalul von der Goltz, se

elementare cunoștințe pedagogice. Iți bați joc de limba noastră! Toate pociturile ce le rostesc nenorocții acestia nu plătesc cât trei cuvinte pe cari le-ar pronunța bine și le-ar pricepe.

— Dar legea, legea cea nouă, domnule doctor, începu din nou Pralea. Ah! cât de bucuros ar fi căzut în genunchi înaintea acestui tânăr, cum i-ar fi sărutat chiar mâna.

— Nici o lege! Ce-mi vorbești dumneata de lege? Dumneata n'ai nici un Dumnezeu, că de-ai avea n'ai putea să chinui astfel pe copiii poporului dumitale! Nici o scuză. De azi te va suplini popa din sat. Salutare.

Alteori pensionările se fac în silă, tândălese cu anii dar Gavril Pralea în trei săptămâni a fost trecut la pensie. Dr. Fehér Aladár era dintre puținii inspectori cari nu unblă după merite patriotice. Altul în locul lui poate nu l-ar fi pensionat pe Pralea; dar cine ar ști să spună că în era unei legi școlare, câți învățatori ai noștri nu seamănă cu Pralea, și câți inspectori nu-i dispretuesc din suflet, desi n'au țaria lui Dr. Fehér să-i treacă la pensie?

I. Agărbiceanu.

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

simte în toate forțele fizice și se ocupă cu multă plăcere cu diferite lucrări extra-militare; încurajează, și este gata să patronizeze societățile de cânturi, de gimnastică, de sporturi, de vânatoare, etc.

Ce pildă frumoasă ne oferă acest mare german!

Cât de departe sunt bătrânii noștri, cari, după ce ies din activitatea publică, se ocupă de nimicuri, în loc să servească patria în felul înțeleș de von der Goltz.

Dela reîntoarcerea în Germania, din Turcia, baronul von der Goltz a avut o carieră strălucită: comandant de divizie în 1895, capul pionierilor în 1898, comandantul corpului I de armată în 1902, inspectorul armatei a VI-a în 1907, feldmareșal în 1910 și — mâne — generalisim.

În 1904 vru să demisioneze, când generalul Moltke fu numit șef al statului-major general; însă, Wilhelm II avu influență asupra-i. S'a vorbit în diferite rânduri că va fi numit, fie ca ambasador la Constantinopol (1908), fie la Londra (1912) sau cancelar. În 1907 el primi cea mai înaltă decorațiune germană: ordinul Vulturul negru; în sfârșit posedă ordinele Osmaniye, Megidie și Nișam.

Care a fost rolul său în Turcia? — Von der Goltz s'a făcut cunoscut marelui public prin rolul ce l-a avut în Turcia, datorită căruia s'a scris atâta, înainte și acum.

Afară de șederea sa în Turcia între 1883 și 1895, în care timp a dobândit titlul de pașă, el a mai revenit prin Turcia în ultimii ani.

Astfel el se găsea la Constantinopol în Iunie 1908, atunci când Kiderlen era ambasador ad-interim. La 2 Iulie, Abdul Hamid îi conferi cel mai înalt ordin otoman, Osmaniya în brilante, și trei săptămâni mai târziu isbucni revoluțiunea. În 6 Septembrie von der Goltz pașă se grăbi să publice în Neue Freie Presse un articol asupra armatei turcești, care provocă entuziasmul tinerilor-turci, după care imediat fu chemat la Constantinopol. În Iulie 1909, o nouă călătorie, el anunță că va reintra în serviciul turcesc. O iradea îl numi reorganizatorul armatei. Se începu în Germania, în urmă; apoi în Octomvrie se reîntoarse în Turcia. Von der Goltz făcu o călătorie circulară și ofitieri turci îi făcură o primire entuziastă la Ueskueb la 14 Decembrie 1909. În sfârșit, în toamna lui 1910, von der Goltz făcu o nouă călătorie la Constantinopol pentru cea din urmă oară.

I s'a reproșat mult și i se reproșează încă cumcă el este cauza indirectă a înfrângerilor suferite de turci. Turcii după ce l'au tângaiat atâta, acum-l calomniază. Se spune, pentru a-l discredită că el a lucrat un plan de campanie pentru armata turcă într'o săptămână. E ridicul. Von der Goltz a făcut în Turcia tot ce a putut să facă un om. Dar, dacă tunurile Krupp nu pot trage neavând servanți, ofitieri germani nu au putut instrui neavând elevi. Trebuie să credem pe mareșalul von der Goltz când spune că ofitieri turci le lipsea aproape întreaga pregătire necesară ca să urmeze cu folos cursurile tactice. Asta este adevărat. O acuzațiune îi se aduce mareșalului von der Goltz: trebuia s'o spună, cu mult mai înainte decât astăzi, starea de nepregătire a corpului ofitersesc turc.

În 1897 el a declarat unui redactor al ziarului Lokal Anzeiger: „Armata turcă dispune de un excelent material omenesc; usor de mânuie, cu bunăvoință, brav, în termen milociu destul de robust trupește, rezistent, soldatul turc nu lasă nici odată în încercătură pe șeful care stă lângă el”, cum și: „Dacă aș ajunge generalisim, aș vrea să am ca adiutant pe Abdulah pașă; iar dacă Abdulah pașă ar fi generalisim eu aș vrea, cu dragoste, să-i fiu adiutant”.

Acest Abdulah în care el avea atâta încredere este eroul dela Lüle-Burgas.

În 1908, în timpul sederii sale la Constantinopol, s'a publicat în presa întreagă că o convențiune militară turco-germană s'a încheiat; în caz de război între Germania și Rusia, armata turcă să neliniștească spatele armatei rusești. Natural, știrea a fost desmintită.

Nu e mai puțin adevărat că această convențiune a existat. De aci se poate deduce cât preț punea von der Goltz pe armata turcească. Cu toate acestea, în cele din urmă, încrederea în armata turcă, scăzu din ce în ce. În 1910 împăratul Germaniei voi să-l determine a reintra în

serviciul armatei turcești; însă von der Goltz refuză; mai mult, preveni guvernul său să nu mai aibă nici o încredere în puterea militară Turciei. Prevederile — desi târziu — ale lui von der Goltz de acum doi ani se traduseră de la astăzi.

De aci, ca învățăminte pentru noi: întărim armatei noastre prin noi înși-ne.

„Ad.”

D. R.

Dați ajutorul vostru!

Apel și rugare.

Comuna Archiș din protopopiatul Bălți (cort Bihor), este unica comună din țară — vre-o 11 din împrejurime, care până azi a susținut o școală confesională română. Acum însă suntem periclitați să pierdem și această noastră fortăreață națională din părțile aceste expuse. Poporul nostru de aici, care este îndatorat peste măsură apoi și puțin la număr s'a obligat a contribui anual la susținerea școlii cu 600 cor., iar restul să-l ceară din vistierii statului. Comisia administrativă, însă, prezenta și ministrul de culte, ne-a respins cererea cum a patra oară. Astfel suntem în situație critică de a fi ajunși la aceiaș soartă ca cele 11 comune din împrejurime, cari toate și-au pierdut școlile.

În aceste momente critice ultima speranță ne-o punem în marinimositatea neamului nostru românesc și rugămintea noastră teribilă ne-o îndreptăm în primul loc cătră băncile noastre naționale ca din sumele destinate spre scopuri culturale să ne întindă o nouă o sfărâmatură ca să putem salva acest focar românesc. Ne rugăm apoi cu încredere și de fii marinimoși ai neamului nostru să ne îndure, în aceste momente grele pentru noi, a ne sări într'ajutor ca să nu pierdem școlile noastre școlă.

Archiș, Noiembrie.

Lăpădat Sirb, epitrop. Simion Stana, președinte.

Corespondență din Graz.

În seceta aceasta de interes pentru chestii culturale de acasă, acum, când ochii tuturor se îndreaptă și contemplează cu o deosebită atențiune dezvoltarea fioroaselor evenimente externe, des de deplin convins, că puținii vor ceti cu interes această corespondență, o scriu totuși îndemnat de dorința de se ști ceva și despre noi puținii Români ușiți a trăi aici îndepărtați de ai noștri, în marea de străini, aici în frumoasa capitală a Styriei.

An de an s'au îndeletnicit tineri români, îndemnați de setea după cultură, de dorul de a învăța și de dragul climatei priincioase sănătății a se așeza pe câte un an doi în acest oraș cu așezări culturale înfloritoare, cu o populație inteligentă și cu niște împrejurimi romantice de toată frumoșia.

Acești tineri îndemnați de dorul de a se dezvoltă în cultura lor națională, de dorul de a lua parte la toate mișcărilor literar-culturale românești deja cu zeci de ani înainte, prin anul 1868 au înființat o societate de lectură numită a „Românii mului”, care, însă, după scurtă viață a încetat.

Încercări de acest fel s'au mai făcut de înșelețita generație de studenți români aflători aici prin anul 1895, când s'au pus bază societății academice, care există și până astăzi și poartă frumoșul nume de „Carmen-Sylva”. A înflorit această frumoasă societate un timp îndelungat, adunându-și un fond considerabil în bani și o frumoasă bibliotecă aconstătoare din mai multe sute de volume.

Au urmat însă timpuri grele. Tinerii însuși dela înființarea societății s'au dus; au urmat alții și alții mai mult, sau mai puțin activi; până ce la fine la anul 1908 nefiind numărul membrilor înscrisi corăspunzător cu minimul cerut de statute, societatea pe timp nedeterminat și-a suspendat activitatea.

teea. Suspendată a rămas 4 ani de zile, cu toate că după știu după 1908 au fost timpuri când numărul studenților români de aci a întrecut cu mult pe cel prevăzut de statute.

Abia la începutul anului 1912 s'a reactivat din nou, la stăruințele tinerilor români aflători aici și prin munca energică a tânărului cand. de profesor mai târziu și președinte al societății d. Cornel Tarnavski. Cu durere, însă, din frumoasa avere a societății, la foarte puțin s'a putut ajunge până acum. Abia s'a aflat fondul, care abia numără 600 cor., iar din biblioteca de odinioară nu a mai rămas nici o singură carte. Sunt tocmai în cursul acțiunilor de a redobândi cel puțin o recompensă potrivită cu valoarea cărților dispărute din vina unor membri mai vechi ai societății, despre rezultatul cărora eventual vom mai vorbi.

Comitetul și membrii din anul trecut și-au achitat pe deplin datoria față de societate, dezvoltând o activitate destul de frumoasă, îmbogățind și averea societății și punând bază unei noi biblioteci, care deja are peste 100 volume. S'au ținut și vre-o câteva serate literare muzicale foarte reușite, la cari au luat parte și familiile române de aci încheindu-se astfel și o frumoasă și însufletită colonie românească.

Anul acesta încă se începe cu nădejdi frumoase pentru societate; membri sunt mai mulți ca oricând de când există societatea.

În 9 Noembrie s'a ținut seara de cunoștință a tinerimei de aci într'o sală separată a unui restaurant. Au luat parte toți membrii societății și o parte a coloniei române. Țin să remarc la acest loc prezența dlui conzilier superior Gribovski, un însușit sprijinitor al manifestărilor noastre, dna văd. de colonel Popovici cu drăgălașele d-șoare, d. locotenent în armata română Mihail, d. Emil baron de Capri, inginerul lausner, un filoromân care se interesează mult de afacerile noastre etc.

În numele comitetului a vorbit frumos președintele Tarnavski salutând colonia și pe membrii noi veniți adresându-se mai ales celor, cari pentru prima oară vin la universitate și îndemnându-i să de totdeauna membri folositori ai tinerimei și societății, să cultive și să țină la ființa lor de români, să-și iubească limba și neamul. Un înălțător moment care s'a resimțit adânc în inimile tuturor, a fost acela, când după cuvântarea dlui Tarnavski s'a dat un semn dat toți ne ridicăm în picioare și cu mare însufletire intonăm imnul nostru național „Desteptă-te Române.”

Urmează apoi cântece populare, doine de acasă cântate frumos și jalnic cu dorul ce numai cel înstrăinat departe de ai săi îl poate cunoaște.

D. Baron de Capri ne-a delectat prin vr'o câteva bucăți măestre executate pe o vioară cu o rară pricepere.

S'au declamat anecdote din Speranța, s'a cântat și petrecut cu însufletire și cu voie bună până la ora 12 din noapte. Țin să amintesc, că cu această ocaziune d. Baron de Capri și d. cons. Gribovski au dăruit pe seama bibliotecii câte 10 cor.

În ziua următoare s'a ținut adunarea generală a societății. După deschiderea ședinței a urmat citirea ultimelor rapoarte ale vechiului comitet, cari toate se verifică, iar comitetului i se dă absolut. Dintre rapoarte remarc frumosul raport al dlui președinte, în care se face un scurt istoric al reînființării societății, al activității ei anuale; își dă seama despre participarea și decurgerea congresului general studențesc dela Craiova și ne servește cu unele sfaturi pentru viitor.

Comitetului vechiu pentru frumoasa-i activitate i se votează laudă protocolară. Se purcede apoi la alegerea membrilor onorari ai societății. Se aleg cu mare însufletire: Ex. Sa mitropolitul Mețianu, episcopul Cristea, d. Dr. Mihail Teodor, d. Dr. Ion Mihu, d. Dr. Iuliu Maniu, d. Oct. Goga, d. Sextil Pușcariu și d. cons. aulic Stetanelli, ca membri onorari ai societății.

Urmează apoi alegerea noului comitet. Se aleg cu aclamațiune următorii: Președinte Liviu Câmpănu stud. med., secretar Iosif Stoichița stud.

med., bibliotecar Octavian Boanec stud. teol., asier Emil Neagoș stud. med., controlor Vas. L. Barbul stud. acad.

S'a decis ținerea cât mai curând a unei conveniri sociale în onoarea amintirii lui Grigorie Alexandrescu. Cu aceasta ședința s'a sfârșit.

Am fost poate prea lung în espunerea chestiilor ce ne privesc pe noi mai de aproape; am făcut-o însă din credința că prea puțin, aproape nimic nu se știe despre această mică, dar pentru noi scumpă societate, menită să țină înjghebați la un loc o mână de români, singurii reprezentanți ai unei națiuni într'o mare de străini. Să se știe, că sunt încă și aici suflete românești, cari poartă aceleași idealuri sfinte, cari vorbesc aceeași dulce limbă românească, și a căror cea mai de frunte țintă este înaintarea întru toate a poporului românesc, a acestui neam oropsit, ce de mult își așteaptă o soartă mai bună.

Iosif Stoichița.

Un stat albano-român sau albano-macedonean?

București, 13 Noembrie.

Românii macedoneni din București conștienți de pericolul ce amenință românismul în Balcani, caută o soluțiune pentru salvarea lui, preconizându-o într'o unire cu Albanezii. Până acum pare că nu sunt încă de acord asupra felului cum s'ar face această unire. Unii s'au pronunțat pentru formarea unui stat albano-român autonom; alții pentru o Macedonie autonomă alături de-o Albanie autonomă.

Nouă ni se pare că și într'un caz și într'altul românii macedoneni sunt în greșală. Soluția cea mai nimerită ar fi ca conaționalii noștri din Macedonia și din Pind să facă parte dintr'un stat autonom albano-macedonean. Acest stat ar fi merit să devie cu timpul albano-român; atunci anume, când în Balcani ar exista de fapt 1,200.000 de români, adică când toți românii cu sentimente grecești se vor fi reîntors la sentimentele românești, și când și cei grecizați se vor fi reîntors la conștiința națională. Este aceasta posibil în momentele de față și așa dintr'odată? Nu. Atunci cum o să se formeze un stat albano-român când tocmai grecomanii noștri vor cere alipirea la Grecia, care de sigur îi va voi pentru ea? Și dacă ar fi numai atât! Pe ce baze ar avea loc o conlucrare cu albanezii? Slavii și grecii ce vor zice de formarea unui stat numai albano-român? O Macedonie autonomă? Va încuviința congresul european o Macedonie autonomă lângă o Albanie autonomă? Și dacă s'ar face așa ceva, n'ar fi amenințată conaționalii noștri într'un viitor prea apropiat? Ei n'ar reuși să câștige de partea lor așa repede pe frații lor cu sentimente grecești, necum pe cei grecizați. Atunci?

Păreră noastră e că ideea unui stat albanomacedonean ar oferi mai multe garanții pentru formarea și pentru dezvoltarea elementului român în viitor. Slavii și grecii s'ar deprinde mai ușor cu această denumire. Într'o formațiune albanomacedoneană, românii ar reuși să sustragă din ghiarele elenismului pe frații lor grecomanii și chiar și pe cei grecizați. Mulți factori vor putea interveni în acest senz. Și când elenismul va fi fost biruit, atunci se va putea vorbi de un stat albano-român. Formarea acestui viitor stat ar trebui să fie dorită de România și de pe acum ar trebui să lucrăm în vederea lui. Când vom avea acolo un milion de români și mai bine, uniți cu 2 mil. de albanezi, vom avea un amic tare în spatele slavilor și dușman lor, ceace de sigur, ne convine. Influența albanezilor ar prepondera în Albania propriu zisă, iar a românilor s'ar afirma la dreapta perpendiculară ce s'ar trage de sus în jos în direcția Morava-Galicita, hotar natural între Albania și Macedonia.

Ca să ne explicăm mai bine, să vedem cum ce s'ar întâmpla după actualul războiu.

Se poate crede — mai ales dacă turcii vor putea rezista bine la Ceatalgea — că pretențiunile slavilor și grecilor se vor reduce cu mult. De altfel ei au pornit războiul mascând în fața Europei, adevăratele lor intențiuni. E drept ca puterile să-i readucă la realitate. La viitorul congres european România oficială se va opune la întinderea lor teritorială peste elementul român din Macedonia și din Pind. E de prevăzut însă că românii macedoneni-grecomanii, mai ales cei dinspre granița grecească, vor cere alipirea lor la Grecia. În acest caz buna credință a Europei ar putea fi înșelată. S'ar putea crede că soluția cea mai bună pentru împăcarea lucrurilor, ar fi să se împartă Macedonia și Pindul între slavi deoparte și greci de alta.

Aci se va vedea meșteșugul diplomației și delegaților noștri în congresul european. Delegații noștri se vor opune cu toate forțele la realizarea planului de împărțire greco-slav. În caz contrariu, putem să punem de pe acum cruce românismului în Balcani.

Dar ce ar trebui să facă guvernul nostru pentruca să zădărnicească în ori ce caz posibil și să învingă pretențiile Greciei deoparte, susținute de năzuințele grecomanilor noștri? Dumă noi, ar trebui ca viitorul congres european să nu ia nici o decizie până când nu se va hotărî formarea unei comisii științifice compusă din oameni competenți din toate statele Europei, cari să se ducă la fața locului în Balcani pentru a studia populațiunile de acolo după limbă, obiceiuri, tradițiuni, după toate datele stenografice ce constituie caracteristica unui popor. Când această comisiune își va fi dat părerea, pretențiile românilor greco-romani, vor putea fi alăturare. Atunci, cum elementul latin din Balcani formează împreună cu albanezii majoritatea, se va putea vorbi de formarea statului autonom albanomacedonean.

Zic albanomacedonean și nu albano-român, pentru motivele ce-am arătat mai sus, cât și pentru faptul că slavii și grecii nu vor voi să știe de-o formațiune care ar avea aerul să-i excludă neținând seama de existența lor.

Ideea cu comisiunea științifică ce s'ar duce în Macedonia, a fost propusă de neuitatul V. A. Urechia în congresul orientaliștilor ce s'a ținut la Roma acum vr'o 14 ani. Combătută de delegații austriaci, nemți și ruși, propunerea lui Urechia a fost aprobată mai târziu într'un congres de geografie național italian.

Guvernul nostru ar putea să reia această idee, și nu va lipsi cine să o sprijine. Italia în primul rând. Italiei nu-i convine înaintarea slavă mai ales așa de aproape de Adriatică.

Neputând pune mâna pe Albania, italienii vor dori de sigur o Albanie autonomă, dacă nu independentă. Lor le-ar conveni cu atât mai mult un stat albano-român, pentru că în România au frați de acelaș sânge cu ei, și în ei ar avea un atou pentru politica lor de expansiune comercială în Balcani, și poate și mai mult. Presa italiană ne-ar sprijini, iar unii filo-români italieni, — după cum voi arăta într'un viitor articol, — lucrează mult în vederea formării unui viitor stat albano-român.

M. A.

MED. UNIV.

DR. CORNELIU DĂRĂMUȘ,
SPECIALIST IN BOALE DE FEMEI ȘI
SPECIALIST ÎN MORBURI DE DINȚI

ALBA-IULIA (PIAȚĂ).

ORDINEAZĂ: dela 8-10 pentru boale de femei. Dela: 2-5 pentru morburi de dinți.

(Tea 587-20)

Turnătorie de fer și fabrică de mașini societ. pe acții în

Oradea-Mare (Nagyvárad) Össi-tér.

Fabrică de mașini agricole, de pluguri și de șinuri pentru căi ferate înguste; construcții de fer, lucrări de comunicație, atelier pentru reparaturi, birou tehnic. (8 91-30) TELEFON n-rul 340

Treuga Dei.

Atitudinea Rusiei. — Conferința internațională. — Ce urmărește Serbia? — România și Bulgaria. — Atrocitățile grecilor din Macedonia. — A. Sa prințul Carol al României prinț al Albaniei. — Presa străină despre România. — Deslipirea României dela tripla-alianță. — Războiul ruso-chinez-japonez? — Sârbii la Durazzo. — Tratatul turco-bulgare. — Soarta orașului Scutari.

Arad, 27 Noembrie.

Lumea este cuprinsă de mare ușurare căci vești de armistițiu, de încetare a ostilităților, vin de pe câmpul de război. Turcia a cerut armistițiu dela Bulgaria pentru ca să înceapă tratativele de pace. Cei patru aliați, stă pâni pe un imens teritoriu, câștigat într'un timp așa de scurt, vor trebui să pășească solidar la încheierea păcii, să nu trateze fiecare separat, pentru ca să nu fie înșelați de Turcia. Cari sunt pretențiile aliaților și cari ale Turcilor, nu știm; în tot cazul pacea aceasta va trebui să fie în multe privințe ratificată de către unele puteri, cari au și ele multe interese în Balcani. Intre aceste puteri vin în prima linie Austro-Ungaria și România, căroră cei patru aliați le fac ochi dulci, cerându-le sprijinul. În special Sârbii sunt cuprinși în mintele aceste de o foarte periculoasă boală de grandomanie. Ziarele de azi aduc știrea, că Sârbia îi făgăduiește României în caz că o va ajuta după încheierea păcii cu Turcia — (*risum teneatis!*) nici mai mult nici mai puțin decât... Ardealul. Dacă ar vorbi astfel Germania sau Rusia și tot nu ne-ar veni a crede, dar așa vine Sârbia, pe care un noroc mult și puțină îndrăzneală au făcut-o de-și ia aiere de mare putere! Ce ți-i și cu grandomanii ăștia!

În centrul tuturor intereselor politice mai actuale stă iarăș România: pe dânsa voiește Rusia s'o despartă de tripla-alianță, pe dânsa o pofteste Sârbia s'o ajute împotriva Austriei în schimbul Ardealului, pe România o întreabă Turcia despre compensațiile ce le cere înainte de încheierea păcii cu alianta balcanică, și tot în această privință îl va trimite Bulgaria pe Danef la București. Unde mai punem pe monarhia noastră împreună cu întreaga tripla-alianță? Importanța ce i-se dă României se datorește situației ei geografice și excelenței sale armate. E greu să iee o hotărâre în aceste cline. când atâția „prieteni”, viitori și actuali, unul mai nesincer decât altul o încunjoară din toate părțile. Se sperăm că-i va succede înțelepciunii M. S. regelui Carol să afile calea cea adevărată, folositoare întregului neam românesc.

Rusia nu dorește război.

Petersburg. — Agenția telegrafică rusă anunță: Ministerul de externe declară, că știrile apărute în ziarele „Berliner Neueste Nachrichten” și „Frankfurter Zeitung”, precum și *svonurile că Rusia ar nutri intențiuni ostile față de statele vecine și că s'ar fi făcut mari pregătiri militare, — sunt absolut false.*

Intervenția Rusiei în evenimentele din Balcani.

Petersburg. — O parte a presei ruse continue a cere cu înzistență ca Rusia să intervină în mod activ în chestiile balcanice.

„*Novoje Vremja*” spune: Diplomația trebuie să țină seamă de opinia publică, care cere ca statele balcanice să nu fie frustrate de roadele victoriilor lor. Statele balcanice prin intervenția lor și prin sacrificiile făcute pentru liberarea fraților subjugăți, au dat tuturor slavilor un exemplu demn de imitat și diplomația trebuie să intervină și să nu permită nimănui de a smulge statelor balcanice roadele victoriilor lor”.

„*Utro Rossij*” scrie: *Trebuie să se știe la Viena că de data aceasta Rusia oficială și neoficială e animată de aceeași dorință, anume de a nu permite Austro-Ungariei ca să triumfeze asupra statelor balcanice. Trebuie să simim pe Austro-Ungaria ca să renunțe la chestia balcanică. Să declarăm că Rusia va sta până la slârșit în postul de sentinelă a intereselor slavismului victorios din Balcani. Și dacă Austro-Ungaria va vorbi de război, Rusia oficială să-și îndrepte privirile asupra Rusiei neoficiale, declarând Austro-Ungariei cu tărie și mândrie: Să vină războiul! Acesta va fi cel mai bun mijloc pentru menținerea păcii!*

„*Birjevia Viedemost*”: Suntem convinși că rațiunea statelor balcanice și politica sănătoasă a puterilor triplei antante constituie o putere, de care trebuie să se țină seamă. Presupunerea deci că la Berlin, unde s'a dus moștenitorul tronului austriac, se va ține seamă de acest fapt înainte de a se lua hotărâre”.

Măsurile militare ale Austriei.

Viena. — Știrile răspândite de ziarele străine, cari au pretins că Austro-Ungaria a luat în tinse măsuri militare, sunt foarte exagerate; în tr'adevăr s'a făcut numai o complectare a electivelor de pace în câteva corpuri de trupe și prin urmare e vorba de o simplă măsură de prevedere. *Svonurile de mobilizare nu au deci nici un temei.*

Conferința internațională.

Viena. — „*N. Wiener Tgbl.*” scrie: *La o viitoare conferință Austro-Ungaria numai în acel caz va lua parte, dacă va primi garanții dela început că-și va putea realiza pretențiunile. Monarhia nu s'a obligat în nici o parte și e pe deplin convinsă, că aliații ei sunt de acord cu ea.*

Ambasadorul nostru din Petersburg la țarul.

Petersburg. — Ieri contele Thun, ambasadorul austro-ungar s'a prezentat în audiență la țarul în Tarskoie-Selo. În cercurile diplomatice și politice acestei audiențe i se atribuie o deosebită importanță. În decursul audienței, care a durat timp mai îndelungat, țarul era foarte prietenos. În cercurile competente situația nu e considerată așa de critică și se crede că în curând ea va fi deplin limpezită.

Ce urmărește Serbia?

Belgrad. — Guvernul sârbesc e în căutarea unei formule pentru înlăturarea conflictului austro-sârb. Unele cercuri cred, însă, că Serbia vrea să trăgânească lucrurile până va fi ocupat definitiv Durazzo, pentru a avea de partea ei avantajul faptului implinit. Pe de altă parte se mai crede că Serbia ar avea să întârzie rezolvirea conflictului cu Austro-Ungaria până după încheierea păcii cu Turcia, pentru a avea apoi armata la dispoziție și a putea, la nevoie, să ducă chiar și un război cu Austro-Ungaria.

În Belgrad populația e foarte excitată. S'a produs demonstrații de mari mulțimi cari s'au dus în fața ministerului de externe, întrebând dacă este adevărat că guvernul sârb ar avea de gând să cedeze în chestia Adriaticei. Cercurile austriace cred că aceste demonstrații le-ar fi pus la cale însuși guvernul.

Cazul consulului Prohászka.

Viena. — Ni se comunică din sursă competentă că *Oscar Prohászka*, consulul nostru din Prizren se află în viață și petrece în Uskub, Ieri Prohászka s'a întâlnit cu trimisul Edl. Ambii consuli au trimis raport telegrafic cifrat contelei Berchtold.

Ziarul „Mir” asupra „noulor posibilități”.

Sofia. — Semioficiosul guvernului bulgar, „Mir” constată că în urma schimbărilor produse în Balcani, în România se observă anumite curente și tendințe cari vorbesc de **noul posibilități** cu privire la politica viitoare a României. Cu toate că aceste curente și tendințe nu sunt încă recunoscute în mod oficial și cu toate că până acum nu se poate vorbi de o nouă orientare a politicii României, dar având în vedere faptul că în nici o țară deosebirea de vederi între factorii responsabili și iresponsabili nu e prea mare, suntem siliți să presupunem că România, cea mai apropiată prietenă a Bulgariei, va hotări irevocabil asupra unei noi orientări a politicii ei externe, a unei schimbări de front care în primul rînd pentru ea poate fi de cel mai mare interes. Nu e mirare deci dacă conducătorii cu răspundere ai opiniei publice românești doresc, oarecum instinctiv, aceste schimbări, fără să fie amenințați a ajunge prin atitudinea asta a lor în conflict cu una sau alta dintre marile puteri. Suntem siguri, spune „Mir”, că în prejurarea aceasta nu poate decât să întărească legăturile noastre cu România. În cazul când se va putea stabili o unire sinceră între aceste două țări, atunci *România și Bulgaria vor putea juca un rol însemnat în Balcani și vor putea influența în mod hotărîtor asupra politicii internaționale.*

Divergențe cari pot să fie aplanate.

Viena. — „*Pol. Korrespondenz*” primește din cercuri bine informate din Sofia următoarele informațiuni cu privire la raporturile româno-bulgare:

Afirmățiunea că între cabinetele din București și Sofia s'ar fi stabilit încă înainte de începerea războiului o înțelegere cu privire la compensațiunile cerute de România, e cu totul neîntemeiată. Tot așa de neîntemeiate sunt și știrile cari spun că între cele două guverne ar urma chiar acum negocieri pentru înlăturarea punctelor de divergență. Cabinetul din București n'a făcut până acum nici un pas la Sofia în această direcțiune și nici nu și-a precizat măcar pretențiunile. Al treilea factor (monarhia austro-ungară) care s'a interesat în această chestiune, ține, ce e drept, să cunoască atitudinea cabinetului bulgar. În cercurile diplomatice se recunoaște că între atitudinea României și Bulgariei deosebirea nu e tocmai nesemnificativă, dar se speră că punctele de divergență vor putea totuș să fie înlăturate. Guvernul bulgar va arăta cea mai mare preve-

„Să nu vinzi scump, dar să târguești ieftin”.

Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuiesc dar

mobile frumoase, ieftine și bune

No 223-100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzare în rate fără ridicare de preț

față de pretențiunile României, intrucât va admite o regulare de frontieră între cele două țări. Concesiunea aceasta va fi întregită prin aceea că Românii din Bulgaria li-se vor face anumite concesiuni pe teren cultural și școlar, așa de exemplu școalelor românești din orașele dunărene li-se va recunoaște caracterul național românesc, și tot așa Aromânii din Macedonia încă li-se va asigura existența și înaintarea națională. Pe teren economic, Bulgaria de asemenea îi va face vecinei unele ușurări în navigațiunea dunăreană, intrucât în cercurile conducătoare din Bulgaria se atribuie cea mai mare însemnătate raporturilor prietenești cu România și se nădăjduiește că și în București domnește aceeaș părere. În Sofia se așteaptă cu încredere rezultatul schimbului de vederi ce încurând va avea loc între cele două cabinete.

Daneff în România.

București. — Cătră sfârșitul acestei săptămâni va sosi în București Daneff, președintele comitei bulgare. Acest distins personaj va avea o misiune importantă pe lângă M. Sa regele Carol și guvernul român. Date fiind împrejurările actuale, vizita lui Daneff în România nu poate fi decât în vederea satisfacerii pretențiilor noastre.

E de notat că Bulgaria trimite reprezentanții săi să trateze cu guvernul român, înainte ca România să îi intervină la Sofia.

Berlin. — Aici se atribuie mare importanță vizitei lui Daneff în București. Se va ști în curând dacă vizita are de scop să obțină dela România o atitudine pașnică, acuma când Bulgaria se află într-o situație critică sau dacă Daneff vine să propună serioase compensațiuni. Nu e cu neputință ca România în momentele actuale, când bulgarii se află în fața a noui lupte să intervină energic.

Situația macedo-românilor.

Berlin. — „Vossische Zeitung” primește următoarea telegramă din Salonic: Comandantul grec a destituit unii funcționari civili turci și a hotărât ca în teritoriile ocupate de trupele grecești, acestea să se îngrijească și de nevoile patriarhatului ecumenic. Prin această măsură comunitățile religioase macedo-române sunt foarte neliniștite deoarece ele nu sunt recunoscute de patriarhatul ecumenic și de acuma vor fi administrate de civili. În urma acestor măsuri mai multe comunități macedo-române s'au adresat la București guvernului ca să intervină.

Atrocitățile Grecilor din Macedonia.

București. — Un Român macedonean D. Ciumete din București s'a prezentat la redacția ziarului „Seara” și-a rugat-o să publice unele amănunte asupra atrocităților Grecilor din Macedonia.

D. Ciumete a prezentat redacției o scrisoare primită dela rudele sale din Macedonia în care sunt descrise cu groază suferințele ce îndură frații noștri din Macedonia dela Greci și dela armata grecească. Avutul nimănui nu e respectat. Femei și fete sunt necinstite de soldați greci, iar Românii, cari îndrăznesc să protesteze sunt bătuți în modul cel mai barbar.

Așa, din scrisoarea prezentată de d. Ciumete se vede că Alexe Ciumete, N. Zuchi și alți notabili din satul Dolea au fost luați cu forța dela casele lor și bătuți până la sânge de cătră greci. Averele mobile a lui Toli Hagî Gogu, a fost vândută de Greci. Pământul acestuia a fost închiriat de Greci, iar vechii arendași au fost dați afară și bătuți. Toate vitele locuitorilor Caprini și Mircea Zanamis au fost luate de armata greacă.

Preotul Papa Gheorghî din Anpidon a fost somat să dea cheile bisericii românești. Toate cărțile sfinte și tot ce era în biserică a fost ars. Clopotul a fost dus la biserică grecească.

Preotul român din satul Dolea a fost ridicat și dus la Perea unde a fost închis, iar la biserică din sat au fost puși să facă slujbă preoții grecești.

În părțile Grevenei satele românești au fost nimicite.

Populația îngrozită se refugiază în toate părțile. Femeile și fetele române sunt necinstite

de soldații greci și dacă bărbații români încearcă să le apere sunt măcelăriți fără milă. Școlile și bisericile din satele românești au fost închise.

Nu mai e viață, nimeni nu mai e stăpân pe avutul lui. Nu se poate protesta contra acestor barbarii, deoarece, bieții Români n'au încotro să-și îndrepte privirile: Nu mai există autorități.

Aceste sunt puține amănunte culese din scrisoarea ce d. Ciumete a pus-o la dispoziția numărului ziar.

D. Ciumete avea toată bunăvoința să dea și alte amănunte asupra suferințelor Românilor din Macedonia, dar starea de emoțiune în care se găsea — căci știri îi sosise dela frații lui, rude foarte de aproape — l'a pus în imposibilitate.

Publicăm aceste rânduri ca titlu de document, fără a mai crede necesar comentariile.

A. S. prințul Carol al României prinț al Albaniei.

București. — Duminecă seara a sosit la București o delegație de Albanezi care a fost primită de Românii-macedoneni. Această delegație, care a fost primită cu multă simpatie în cercurile din București, a solicitat o audiență la M. Sa regele Carol pentru a-l cere ca la proclamarea independenței Albaniei. A. Sa principele Carol să fie numit prinț al Albaniei.

România sigură de viitor.

Paris. — „Figaro” publică un articol asupra României și confederația balcanică spunând că svonul despre un conflict între România și Bulgaria e neîntemeiat. Bulgaria știe ce datorește României, în trecut și pentru neutralitatea actuală. Recunoaștem și noi că prin aceasta România și-a câștigat recunoștința întregii Europe. Mobilizarea unui singur corp de armată ar fi atras mobilizarea întregului continent. În această clipă România era stăpâna situației. Atitudinea ei modestă, liniștită și înțeleaptă a împiedecat izbucnirea unui conflict general. La conferința europeană România va aduce în discuție chestiunea macedo-românilor și aceea a rectificării frontierei. Sprijinită pe armata ei puternică, România poate privi liniștită în viitor.

Chestiunea revendicărilor României.

Viena. — Corespondentul din Berlin al ziarului „Neue Freie Presse” a avut o convorbire cu o înaltă personalitate care referitor la România i-a declarat: „Svonurile despre noile divergențe dintre România și Bulgaria sunt neîntemeiate. Nu e corectă nici expresia „compensații” întrebuintată atât de deseori cu acest prilej. Cu ocazia desăvârșitelor prefaceri actuale din Balcani, nu poate fi vorba de despăgubiri, ci numai de faptul că prin creșterea statelor balcanice o țară vecină a fost inferiorizată și siguranța ei e primejduită. Pretențiile României se explică tot astfel, căci nu e vorba de smulgerea unei părți a Bulgariei, fapt care va da naștere iredentismului bulgar, ci de asigurarea României prin rectificarea frontierei, căzând de partea ei și Silistra. Aceasta nu înseamnă provocarea unor noi complicații. De altfel tratativele nici n'au început”.

Deslăpirea României dela tripla alianță.

Viena. — La Paris se desfășoară o activitate febrilă pentru desfacerea României de tripla alianță.

Un senator a publicat în „Le Temps” o scrisoare deschisă, adresată României, prin care face apel la România să se lipească de tripla înțelegere, dela care poate câștiga mai mult ca dela tripla alianță.

Budapesta. — „Pester Lloyd” anunță din Viena:

Siliințele presei franceze de a trezi neîncrederea albanezilor față de Austro-Ungaria și Italia, au fost urmate de o atâtare a României și Bulgariei contra monarhiei. Presa franceză spune că România ar fi făcut mult mai cumințe să se fi alipit de tripla înțelegere și chiar acum e așteptată cu cea mai mare bucurie și satisfacție să-și schimbe politica în acest senz. Ziarele din Paris încearcă se convingă Bulgaria că simburile continuării războiului e Au-

stro-Ungaria, care a făgăduit Turciei ajutor. Tot sfertărilor Franței a de atribuit și faptul că situația politică generală a luat o întorsătură neobișnuit de îngrijitoare. În realitate însă pentru moment nu s'a semnalat ceva cu adevărat grav, căci enervarea se datorește numai faptului că criza s'a prelungit mult, iar motivele cari au provocat-o sunt încă și astăzi ne-rezolvite.

Pretențiile prezentate Serbiei de Austro-Ungaria reprezintă minimul dorințelor Monarhiei pentru recunoașterea noiei situații create de statele balcanice. Serbia va trebui să recunoască că această condiționare a concursului monarhiei nu poate însemna că Austro-Ungaria îi va împlini toate dorințele, iar ea la rândul ei să nu dea nici cea mai mică atenție pretențiilor Monarhiei. Minimul pretențiilor Austro-Ungariei nu va putea fi redus în nici un caz.

Monarhia este dispusă să asigure exportul Serbiei și să dea cele mai mari garanții despre neatârănarea acestui export de interesele unei a treia puteri. Dar o ocupare a unui port albanez la Adriatica, trebuie exclusă, ca și mai înainte.

Știrile răspândite despre o intervenție a Germaniei sunt neîntemeiate, deoarece o astfel de intervenție e cu totul de prisos.

Războiul ruso-chinez-japonez?

Viena. — Ziarul „Morgen” anunță că cercurile diplomatice vieneze au informații pozitive cari probează că Japonia face pregătiri de război. Japonia va merge mână în mână cu China, deoarece nu poate accepta noua situație creată de Rusia Mongoliei.

Sârbii în fața portului Durazzo.

Durazzo. — Sârbii din Alessio au făcut toate pregătirile pentru a trece cu bărcile peste râul Mati. O altă divizie înaintază din Monastir spre Durazzo. Numărul refugiaților cari caută scut la ambasada Austro-Ungară e foarte mare.

Viena. — „Neues Wiener Tagblatt” constată că, Serbiei nu i-se va trimite ultimatum și că ocuparea orașului Durazzo de către sârbi nu va fi considerat de „casus belli”, deoarece aceasta nu înseamnă că Serbia ar ocupa Durazzo pentru totdeauna. Austro-Ungaria va stăruie energic pentru pretențiunea sa: independența Albaniei și în privința aceasta e de acord cu Italia, ca Serbia să nu capete port la Marea Adriatică. Austro-Ungaria speră că dorința aceasta o vor aproba și celelalte puteri mari, astfel că Serbia va trebui să-și schimbe atitudinea ei de până acum. Se vestește că și Rusia s'ar fi alăturat la punctul de vedere al monarhiei austro-ungare și al Italiei.

Un armistițiu de 48 de ore.

Constantinopol. — Referitor la tratativele de ieri din Bujuk-Csekmedje se anunță din sursă competentă turcească următoarele:

După amezai delegații turci s'au întâlnit la locul hotărât dimăine, spre apus dela Ceatalgea, cu delegații bulgari: Savoff, Daneff și Titșeff; din partea grecilor au fost trimiși 2 coloneli iar din partea Sârbilor doi ofițeri din statul major. La aceste tratative a fost vorba numai de stabilirea condițiilor unui armistițiu. După o lungă discuție delegații alianței balcanice s'au declarat învoiați a-i da Porții o amânare de 48 de ore pentru a se hotări definitiv la primirea propunerilor.

Generalul german Hochwächter despre linia dela Ceatalgea.

Londra. — Corespondentul ziarului „Daily Mail” scrie că a avut o convorbire cu generalul Hochwächter, care s'a întors dela Ceatalgea. Corespondentul spunându-i generalului că Turcia a refuzat condițiile de pace, acesta, afirmative, a reflectat:

— Ambii sunt nebuni! Ce scop ar mai avea continuarea luptei! E adevărat că pozițiile turcilor sunt foarte tari și Turcii vor putea repara încă multe, dar la nici un caz nu se pot cugeta

ca să treacă în ofensivă. Aceeas se poate spune și despre bulgari, cari nu mai pot merge nici înainte nici nu se pot retrage.

Soarta Salonicului.

Sofia. — Divizia a 7-ea de cavalerie bulgară care a intrat în Salonic cu o zi mai târziu decât grecii, la ordinul guvernului a părăsit orașul. Se pare că s'a ajuns la o înțelegere cu grecii referitor la soarta Salonicului. Sârbii au rămas încă în oraș.

Cruzimile aliaților.

Constantinopol. — Poarta a trimis o notă ambasadiorilor turci din străinătate, în care sunt înșirate cruzimile trupelor aliate, cari le-au săvârșit pe teritoriile ocupate de ele. Nota totodată se provoacă la ambasadiorii străini.

Asediarea fortăreței Scutari.

Antivari. — Muntenegrenii bombardează Tarabosul și celelalte forturi din jur după un plan bine chibzuit pentru acest scop. Turcii răspund din forturile lor din ce în ce tot mai slab. Aripa dreaptă a generalului Martinovici, care operează din Medua în contra fortăreței Scutari, din cauza vremii rele și a esundării riurilor Drina și Bojana înaintează foarte încet.

CRONICA ȘCOLARĂ

Adunarea învățătoarească din protopopiatul Oraviței.

Sâmbătă în 10 (26) Noembrie 1912 învățătoarii gr. or. români din tractul protopresbiterial al Oraviței și-au ținut adunarea, în Oravița montană.

Învățătoarea tractuală pe lângă tot timpul nefavorabil au participat în număr frumos — un semn de vremea înourată a școlii românești. Adunării i-a premers chemarea Duhului sfânt, săvârșită de preotul Gheorghe Popa din Grovaț, un bun amic al școlii. Învățătoarea a mers în corpore, la serviciul divin, după care s'a intrunit în școala dlui Gheorghe Lipovan. Nimbul adunării a fost ridicat de prezența mult stimetei doamne Dr. Anca, iubitului fruntaș Dr. Ion Nedelcu, membrul onorar al reuniunii noastre, învățătorului pensionar Gheorghe Jianu, preoților: Iana, Jurca și Stefan, învățătorului Verca din Răcăsdie etc. Învățătorul Simion Veverița ține o prelegere practică despre „Exercițiile pregătitoare la cetit și scris” elevilor din clasa primă, ocupând celelalte clase cu ocupațiuni silente, cari în școlile nedespărțite ajută mult progresul, — un frumos început și în această direcție. După ce prelegerea s'a sfârșit și după dimiterea elevilor acasă, președintele Alexe Jianu deschide cu cuvinte alese ședința, arătând rostul școlii în zilele noastre și cauzele cari împiedecă școala de a-și putea realiza scopul ei sublim. Accentuiază importanța școlii citând cuvintele celui mai mare crotitor al școlii înalt preasfințitul nostru metropolit, cu carele au deschis kongresul național bisericesc: „Să nu prea cheltuim cu bisericile, ci să ne îngrijim școlile.”

Se dă cetire circularului comitetului central, se ia la cunoștință. Bibliotecarul raportează că din biblioteca augmentată încă cu vre-o 10 cărți nouă, în cursul anului trecut, a fost cetit din partea membrilor, un număr frumos de cărți didactice. Se decide la propunerea bibliotecarului G. Lipovan să se procure opuri noi pe seama bibliotecii, spre care scop fiecare membru plătește 1 cor. Raportul se ia cu plăcere la cunoștință. Urmează ca tema de actualitate: „Principiile Herbert Zilleriane în școala populară și reformele prof. Dr. Rein” de Alexe Jianu, care ne-a arătat în această conferință, reformele Dr. lui Rein prin carele cere ca elevul nostru la câștigarea cunoștințelor să nu percurgă atât viața omenirii întregi, ci mai ales viața poporului din care face parte. „Dați învățătorului chemat să crească generațiilor viitoare — o cultură temeinică și de aci încolo lasă-l să lucre cum îi place” — zice Rein. Punctul următor a fost: „Obser-

vări asupra examenelor din tractul Oraviței” de com. Gh. Lipovan. S'a constatat rezultatul examenelor de mulțumitor. La recenziunea asupra prelegerii practice se întinde o discuție interesantă, la care iau cuvântul: inv. Gh. Jianu, Vorțan, Stefan și Alexe Jianu, care recomandă metoda: analitică-sintetică a cuvintelor normale a cărei părinte este francezul Jacotot.

Metoda aceasta porcedea de la un cuvânt normal ca întreg. Cuvântul e analizat, sintetizat, apoi scris. Aici se împreună prima instrucțiune din vorbire, scris, cetit cu învățământul intuitiv. Această metodă are mare avantaj, căci cuprinde în sine principiul concentrațiunii și intuiției, pornește de la întreg, la cuvântul concret, scoate sunetele din analizarea cuvintelor și le împreună iarăși prin sinteză; leagă cetitul cu scrisul și interesează pe copii mai mult ca scris-cetitul, mărindu-le pofta de muncă.

Reclamă însă mult timp. Propunerile inv. A. Jianu sunt primite, din ele mi-am remarcăt mai ales, ceea prin care se propune ca reuniunea să roage veneratul konzist, ca acesta să intervină la kongresul naț. bisericesc, ca să sistematizeze în centrul metropoliei noastre cursuri de vară pentru perfecționarea învățătoarilor; unde profesori ca: Dr. Pipos, Virgil Onițiu, Dr. Ghibu, Hodoș, Dr. Braniste și profesorii liceului din Brașov, să aducă învățătoria în curent cu inovațiile pedagogice. Urmează constituirea despărțământului, alegându-se următorul birou: președ. Alexe Jian, secretar S. Veverița, bibliotecar Gh. Lipovan, casier C. Rusovan.

„Sentinela”.

INFORMAȚIUNI

Arad, 27 Noembrie 1912.

„Retour — Cause de guerre”. *Nouile autorități din Macedonia ale statelor balcanice învățătoare pe lângă că terorizează pe frații noștri de acolo, opresc intrarea cărților, a ziarelor și a revistelor românești în ținuturile ocupate. Astfel și ziarul „Românul” care până acum mergea în mai multe zeci de exemplare în Monastir, Carafaria, Coriza, Crusova și în alte localități din Macedonia, ni se retrimite zilnic de către autoritățile sârbești și grecești cu observarea „Retour — Cause de guerre”. (Indărăt, din cauza războiului).*

Nou avocat român. Dnul Dr. Eugen Mezei anunță că și-a deschis cancelaria advocațională în Vințul-de-Sus (Felvincz) (com. Turda Arieș).

Logodnă. Dl dr. Dionisie Stoica, director de bancă în Marghita s'a logodit cu d-na Alexandrina Danielescu n. Stănescu din Brăila, răscumpărând anunțurile de logodnă cu 50 cor., dăruite prin „Gazeta Transilvaniei” fondului ziaristilor.

Cununie. Marți, în 13/26 Noembrie dl Sava Tr. Seculin, nou alesul preot al Sâmpicolaului-mic și d-șoara Constanța Iancu din Otlaca și-au celebrat cununia religioasă.

Sincere felicitări!

Alegere de preot în Nădlac. Duminecă, în 11/24 Noembrie s'a ținut alegerea de preot în fruntașă comună Nădlac. Dintre trei candidați a fost ales abs. de teologie Nicolae Mărginean cu majoritate absolută de voturi. Felicitări!

Mulțumită publică. D. Dr. Aurel Novac avocat în Pecica din dragostea pentru școală a binevoit a îmbrăca 10 fetițe de la școlile de fete cu îmbrăcămintea necesară, cari în lipsa hainelor ar fi fost împiedecate de la cercetarea școlii în timpul iernii.

Primească marinimosul donator pe calca aceasta călduroasele noastre mulțumiri. — Pecica-română, 26 Noembrie 1912. *Emilia E. Bugariu Dehelean* învățătoare, *Mărioara Indriciu* învățătoare.

Statistica evreilor din lume. O interesantă statistică a întregii populațiuni israelite de pe pământ o publică „Univers Israelite”. Numărul tuturor evreilor din lume este de 11,871.783, dintre cari 894.226 locuiesc în Europa, 189.440 în America, 522.635 în Asia, 341.867 în Africa

și 17.106 în Oceania. Din cele 894.226 de Evrei din Europa 511.0548 locuiesc în Rusia, 122.489 în Austria și 85.1378 în Ungaria, 60.7862 în Germania, 28.2277 în Turcia europeană, 26.6652 în România, 23.8275 în Anglia, 10.5988 în Olanda, 10.000 în Franța, 5.2115 în Italia și 3.2663 în Bulgaria. Dintre toate orașele de pe pământ cea mai numeroasă populație israelită au următoarele: New-York 106.200 suflete, Varsavia 25.4712 (35.8%), Budapesta 18.6047 (23.5%), Viena 14.6926 (8.8%), Londra 14.4300 (2.1%), Odessa 13.8935 (34.4%), Berlin 9.8893 (4.8%), Lodz 9.8671 (34.4%), Chicago 8.0000, Salonic și Philadelphia câte 7.5000, Paris 7.0000, Constantinopol 6.5000, Wilna 6.3841 (41.3%) și Amsterdam 5.9065 (11.5%).

Asentările. În legătură cu călătoria la Viena a ministrului de honvezi Hazai, în cercurile din Budapesta s'a lățit șvonul că având în vedere situația critică externă, asentările se vor face în anul viitor încă în luna Ianuarie, ba ce e mai mult, poate chiar în Decembrie a anului curent. În acest caz recruții vor intra în timp la noi ca și în Austria. Se spune că în serviciu îndată după asentări, încă în luna Ianuarie. În această chestiune se așteaptă și cuvântul ministrului de război precum și hotărârea guvernului austriac, deoarece intrarea recruților în serviciu trebuie să se facă în același scop ministrul Hazai a început deja negocierile cu factorii competenți din Austria.

Sinuciderea unei principese turcești. Desnădăjduită de soarta țării sale, principesa turcească Zeki s'a sinucis. Principesa, care era căsătorită cu un ofițer turc, locuia într'un splendid palat aproape de Albu Ceira în Anatolia. Știrile despre perderile otomane au intris adânc pe tinera soție și au făcut-o să trăiască cu totul în retragere. Când a aflat, că după lupta de la Lüle Burgas armata turcească a luat-o la fugă, a poruncit slugilor să înalțe un rug uriaș în curtea palatului și să-l aprindă. Abia s'au înălțat flăcările focului, și principesa Zeki, spre groaza curtii sale, s'a aruncat în rugul arzând.

Mortalitatea în orașele mari europene. Anuarul acum apărut al biroului german de statistică conține date despre cauza mortalității în orașele mari europene în anul 1910. Dintre toate boalele, tuberculoza a secerat cele mai multe victime. Dar și aici sunt mari deosebiri între orașele singuraticke. Dintre 100,000 de locuitori au murit de tuberculoză: în Berlin 176, în München 204, în Hamburg 125, în Viena 260, în Budapesta 319, în Paris 360, iar în Londra numai 114. Raporturi destul de favorabile se află în orașele italiene: în Roma 160, în Milano 190. În alte orașe și adevă în Moscova 264, în Stockholm 232, dar în Copenhaga numai 117, în Haga 111, în Amsterdam 130, în Anvers 108, în Varșovia 224 ș. a.

La tipografia „CONCORDIA” află apă care momentan un mașinist care se pricepe și la lucrări în ton precum și la steroypat.

Reflectanții să se adreseze la administrația ziarului nostru.

x În sfârșit nu mai pricinuieste multă bătaie de cap că de unde se poate cumpăra mai ieftin obiecte de sticlă, porțelan și obiecte de decor, deoarece atât acestea cât și cadouri ocazionale precum și candelabre pentru lumină electrică se pot cumpăra mai ieftin în prăvălia specială de sticlării a lui **Fischer Mór, Arad, bulev. Andrássy nr. 20.** Asortiment bogat de cadre ieftine. Telefon nr. 568. (Fi 401)

x **Cuptoarele „Cora”** reclamă puțin material de încălzit. Cuptoarele acestea precum și alte cuptoare bune și vetre de fier se vând cu prețuri ieftine la ferăria **Pöhm János, Arad, piața Libertății** (Szabadságtér). (P. 427-20).

x **Câștig însemnat** realizează tot românul, care în caz de lipsă își cumpără pian, pianin sau armoniu din **depozitul românesc** al profesorului de muzică **Timotei Popovici** din Sibiu (Nagyszeben), **Strada Cisnădiei 7,** (vis á vis de otelul Impăratul roman), asortat cu instrumente de prima calitate din cele mai bune fabrici. Se admite și plătire în rate. (Po 216)

Ultima oră

Turcia a încheiat pace cu Grecia?

Londra. — Corespondentul lui „Daily Chronicle” — telegrafiază din Constantinopol: Ieri seara la orele 10 am aflat, că **Turcia a încheiat pacea cu Grecia**. Turcia, care nu voia să nu lase Bulgarilor orașul Salonic, s'a învoit ca acest oraș să fie al Grecilor. Tratatul mai de curg încă asupra unor puncte, dar cu toate acestea pacea este încheiată. Faptul că această pace cu Grecia a premers încheierii păcii cu Bulgaria, pricinuieste mare senzație.

Demonstrații sârbești contra consulului Prohászka.

Belgrad. — „Mali Journal” și „Politika” provoacă populația din Belgrad să iasă la gară cu prilejul trecerii consulului Prohászka și să demonstreze contra lui.

Serbia mobilizează contra Austro-Ungariei.

Semlin. — Azi dimineață am fost în Belgrad și pot să vă declar, că de mai multe zile Serbia mobilizează contra Austro-Ungariei. Noua armată se recrutează în mare parte din Serbia-veche și în cercurile politice din Belgrad se crede, că va succeda înarma 200.000 de oameni împotriva monarhiei austro-ungare. Noua armată se echipează cu armele cucerite de la Turci. De mai multe zile numeroase trenuri speciale aduc aceste arme din Serbia-veche la Cragujevat, unde vor fi transformate și tot aci se va complecta și munițiunea. Sârbii dispun de atâtea arme, încât vor putea înarma toate marile modern chiar și pe soldații din clasa a treia de rezervă.

Sârbii și Grecii.

Atena. — Moștenitorul de tron al Greciei, Constantin a plecat însoțit de statul major la Monastir pentru ca să întărească relațiile frățeste între armata sârbească și greacă. Întâlnirea celor doi prinți, precum și întâlnirea ofițerilor ambelor armate a fost foarte cordială. Orașul Monastir a făcut moștenitorului de tron grecesc o primire grandioasă, luând parte la această manifestație și notabilii jidanilor bulgari și turci. Intreg orașul a fost pavoazat cu drapelurile grecești și sârbești. În biserica catedrală ortodoxă s'a celebrat o liturghie festivă. Moștenitorul de tron Constantin se va reîntoarce din Monastir la Florina.

Poincaré despre război.

Paris. — La banchetul de ieri dat de secția în Paris a ligei pentru instrucțiune, primul ministru Poincaré a rostit o vorbire, în care între altele a spus următoarele: Nu este nici o națiune care să poată predonna evenimentele. Toate evenimentele sunt incunjurate de interesele de concurență și chiar și cele mai pașnice trebuie să fie tari ca să-și poată apăra averile lor morale și materiale.

Spionul sârb din Becicherec e ofițer statului major.

Becicherecul-mare. — Azi s'a aflat că Dr. Arkovici, care a fost ieri deținut de poliția de aici fiind susținat de spionaj și pentru agitație la anunțat la poliție sub nume fals. Numele lui este Ardanov Pera și nu e doctor chimic ci ofițer în statul major sârbesc, și care a fost arestat pentru spionaj și de ministrul de război. Spionul a fasonat că mai are trei complici, dar înăsa le-a succes la Panciaova a se refugia în Serbia. Ardanov Pera a fost de o pășărie de jandarmierie transportat cu trenul la Timișoara, ca să fie predat comandamentului militar de acolo. Asupra fasiunilor amănunțite ale spionului autoritățile refuză ori ce fel de lămurire.

Sedința de azi a camerei ungare.

Budapesta. — Parlamentul a fost înconjurat azi de un număr și mai mare de jandarmi și polițiști decât Luni. Se vede că președintele camerei a fost din vreme informat asupra in-

tențiunii deputaților din opoziție de a demonstra în fața parlamentului și a încerca să străbată înăuntru. Opoziția a hotărât în conferința ce a ținut-o azi dimineață să încerce a pătrunde la ședință. Pe ușa principală nu era chip să trăbată din cauza cordonului de polițiști și de aceea mai mulți dintre deputații opoziționiști, încunjurând palatul au pătruns pe o ușa laterală în bucătăria parlamentului. Știau că de aici duce un lift în restaurant, de unde până'n incinta camerei nu-i decât un pas. Au încercat toate ușile și când s'a dea de lift, apar și polițiștii și-i somează să se depărteze deoarece președintele camerei a interzis expres pătrunderea pe calea aceasta în incintă. Neavând încotro, deputații din opoziție au fost siliți să se depărteze. În fața parlamentului se adunaseră în timpul acesta vre-o 200 de muncitori ca să manifesteze pentru deputații din opoziție. I-a împrăștiat poliția.

Ședința se deschide la orele 10 și jumătate. Sunt de față vre-o 150 de deputați guvernamentali, iar dintre miniștrii: Lukács, Beöthy și Székely. Președintele camerei propune alegerea mai multor membri în diferitele comisiuni ale camerei și alegerea comisiunii de 21 care va avea chemarea să revizuiască regulamentul intern. Membrii comisiunilor sunt aleși aproape cu totalitatea voturilor.

La propunerea deputatului Vojnits se hotărâște ca ședințele următoare să se țină dela orele 10 a. m. până la 2 după amiază.

Terminându-se ordinea de zi, se trece la interpelațiune. Deputatul cercului Törökbecse, dr. Jivco Bogdan, interpelează pe ministrul președinte în chestiunea suspendării autonomiei bisericii sârbești. Intreabă, cari au fost motivele cari au îndemnat guvernul să ia o măsură atât de radicală și ce modificări are de gând să facă în ordinea alegerii deputaților congresuali. Intreabă însfârșit, dacă e aplicat să ia măsuri ca congresul să fie convocat la timp între Paști și Rusalii, pentru că înăptuirea statutului organic nu mai poate întârzia mult.

PAGINI RASLEŢE.

Iubire.

— Trei pagini din cartea unui vânător. —

De Guy de Maupassant.

...Cetii la „fapte diverse” într'un ziar, povestea unei drame de dragoste. A omorât-o și s'a omorât; deci o iubea. Ce mă privește cine e El și Ea? Dragostea lor singură mă privește; și nu pentru că m'ar înduioșa, ori m'ar mira, ori m'ar mișca, ori m'ar pune pe gânduri, dar pentru că mi chiamă în gând o amintire din tinerețe, o amintire ciudată de vânătoare în care am văzut **Iubirea** așa cum întâi creștinii vedeau pe cer cruce de foc.

M'am născut cu toate instinctele și simțirile omului primitiv, potolite însă de judecată și de emoțiunile civilizației. Cu patimă iubesc vânătoarea; și dobitoacul plin de sânge, sângele după pene, sângele după mâinile mele, îmi înfloară sufletul.

În anul acela, spre sfârșitul toamnei, pe neașteptate începu frigul. Unul din verii mei, Karl de Rauville, mă pofti la o vânătoare de rațe sălbatice, pe baltă, în revărsatul zorilor.

Vărul meu, flăcău de patruzeci de ani, roșu, foarte puternic, cu barbă mare, boer de țară, semi-brută plăcută, caracter vesel, înzestrat cu mult spirit gaulois care face plăcută mediocritatea, locuia într'un fel de fermă-castel, într'o vale largă prin care curgea un râu. Păduri acopereau dealurile din dreapta și din stânga, păduri vechi boeresti cu copaci măreți în cari se găseau cele mai rare pasări din partea aceea a Franței. Câte odată se impușcau și vulturi; iar pasările călătoare care mai nici odată nu se abat prin țările noastre prea populate, se opreau aproape întotdeauna în ramurile seculare ale pădurii ca și cum ar fi recunoscut în ea un colțisor al codrilor din vremuri rămas acolo ca să le slujească drept adăpost într'un scurt popas de o noapte.

În vale, livezi ndate prin canale și despărțite

cu garduri; apoi, mai departe, râul, canalizat până la un loc, se întindea într'o baltă largă. Baltă aceasta, cel mai minunat loc de vânătoare ce am văzut, era toată grija vărului meu, care vedea de ea ca de un parc. Prin uriașul popor de trestii ce o acoperea și o făcea pie, plină de freamăt și încrețită de vălurile, tăiase alei înguste pe care bărci scunde, împinse și cărmuite cu prăjini, treceau mute pe apa moartă, atingeau ușor stuful, puneau pe fugă printre ierburi peștii iuți și făceau să se cufunde în ape rațele sălbatice al căror cap negru și tuguiați piera îndată în adânc.

Mi-e nemărginit de dragă apa; și marea cu toate că e prea întinsă, prea sbuciumată, cu nepuință de stăpânit; și râurile atâtea de frumoase ce alunecă, fug și se duc necontentit; și, cu deosebire, lacurile în care palpăie toată viața necunoscută a ființelor din ape. Baltă e o lume întreagă pe pământul nostru, o lume deosebită cu viața ei, cu locuitorii statornici ori trecători, cu glasurile, sgomotele și mai ales taina ei. Nimic nu e, uneori, mai tulburător, mai neliniștitor, mai înfiorător, ca o baltă. De unde vine teama asta ce plutește pe întinderile joase acoperite de apă? Să o trezească oare vuetul nelămurit al trestiei, ori rătăcitoarele flăcărui ciudate, tăcerea adâncă ce le înfășură în nopțile liniștite ori negurile fantastice ce alunecă pe deasupra păpuriișului ca niște lințolii, ori clipocitul ușor, domol, ce deabia se aude, mai înfiorător totuși, uneori, ca tunul oamenilor și ca tunetul cerului, care schimbă lacul în țară din visuri, în ținut înfricoșător ce ascunde o taină de nepătruns și plină de primejdii?

Nu. Din el se desface altceva; o taină mai adâncă, mai serioasă plutește în negurile 'i dese — poate însăși taina creațiunii! Căci, oare, nu în apa stătătoare și măloasă, în nămolul pământului scăldat în căldura soarelui, se mișcă, tremură, incolți întâiul grăunte de viață?

Sosii seara la vărul meu. Era un ger de crăpau pietrele.

La masă, în sala mare cu dulapurile, păreții, tavanul acoperite de pasări împăiate, cu aripile întinse, ori incremenite pe ramuri prinse în zid cu cuie: cocostârci, bufnițe, mulge-capre, găi, ulii, ereți, vulturi, soimi — asemenea unei ființe ciudate din țările de miazănoapte, vărul meu, îmbrăcat într'o haină de piele de focă, îmi însăși pregătirile pe care le făcuse pentru noaptea ce venea.

Trebuia să plecăm la trei și jumătate dimineața ca să putem sosi pe la patru și jumătate la locul de pândă unde fusese ridicată o colibă din bucăți de ghiță, care avea să ne adăpostească puțin împotriva vântului grozav ce suflă înainte de revărsatul zorilor, vântul încărcat de frig ce-ți sfășie carnea ca fierăștrăul și o înțepă ca niște ace otrăvite și o strânge ca în clește și o arde ca focul.

Vărul meu își freca mânil: „N'am mai văzut ger ca azi; douăsprezece grade sub zero la șase seara.”

Îndată după masă mă culcai și adormii la flacăra uriașă a cealpăia în cămin.

La trei mă sculară. Mă înfășurau într'o piele de oaie; îl găsiu pe vărul meu, Karl, învălit în blana unui urs. După ce sorbirăm fiecare câte două cești de cafea fierbinte urmate de două pahare de sampanie fină, pornirăm întovărășiți de un străjer și de câinii Cufundar și Pierrot.

Încă dela întâii pașii făcuți afară mă simții înghețat până în măduva oaselor. Era o noapte din acele în care pământul pare mort de frig. Aerul înghețat pare tare, par'că-l poți pipăi — atâtea durere îți pricinuieste; nici o adiere nu-l înfloară; e sleit, nemișcat; mușcă, pătrunde, usucă, ucide copacii, ierburile, găzele, pasările chiar care cad de pe ramuri pe pământul tare făcându-se de fier ca și el sub strânsoarea gerului.

Luna, la cel din urmă pătrar, de tot plecată spre pământ, foarte palidă, par'că leșinată în mijlocul întinderilor și așa de slabă că nu mai putea să plece, că rămânea acolo, prinsă, înțepenită de frigul cerului, își revărsa deasupra lumii lumina: sarbădă și tristă, această lumină muribundă și alburie pe care în fiecare lună ni-o aruncă la apusul reînvierii ei.

Mergeam alături, Karl și cu mine, încovoiați, cu mâinile în buzunare și cu pușca sub braț. Încălțăminte noastră înfășurată în lână, ca să putem merge fără a aluneca pe râul înghețat, nu făcea nici un sgomot; mergeam privind aburul alb al râsuflării câinilor.

Curând furăm la marginea bălții și o luarăm pe o cărare între trestii uscate ce ieșiau ici și colo din această pădure joasă.

Coatele noastre, atingând foile lungi ca niște panglici, lăsau în urmă un fâșiit ușor. Mă simții prins, ca niciodată până atunci, de emoțiunea puternică și ciudată pe care lacurile o fac să se nască în mine. Această baltă era moartă, moartă de frig, căci mergeam deasupra-i în mijlocul poporului ei de păpuș uscat.

Deodată, la un cot al unei cărări, zării coliba de gheață ce fusese ridicată ca să ne dea un adăpost. Intrai, și cum aveam de așteptat încă aproape un ceas până la trezirea pasărilor rătăcitoare, mă înfășurai în manta cu gând să mă încălzesc.

Culcat pe spate, prinsei să privesc luna schimonosită, care avea patru colțuri prin păreții nedeslușit străvezii ai acestei case polare.

Dar frigul bălții înghețate, frigul păreților acestora, frigul căzut din cer, mă pătrunse îndată așa de grozav că începui să tușesc.

Vărul meu se neliniști: „Atâta rău dacă nu vom ucide mare lucru azi”, zise el; „nu vreau să te bolnăvești; să facem foc.” Și dădu poruncă străjerului să aducă trestii uscate.

Acesta făcu o grămadă din ele în mijlocul colibei care era găurită în vârf pentru a lăsa loc de ieșit fumului; și când flacăra roșie se urcă de-a lungul păreților străvezii de cristal, ei prinseră să se topească încet, încet, ca și cum bulgării de gheață ar fi asudați. Karl, rămas afară, strigă: „Ia vino să vezi!” Ieșii și rămăsei aiurit de uimire. Coliba noastră, în chip de con, părea un uriaș diamant cu inimă de foc crescut dintr’odată din apa înghețată a bălții. Și înăuntru se vedeau două arătări fantastice — câinii noștri ce se încălzeau.

Dar un strigăt ciudat, un strigăt pierdut, rătăcitor, trecu pe deasupra capetelor noastre. Lucirea focului trezea sălbătăciunile.

Nimic nu mă mișcă atât ca această întâie strigare a vieții pe care n’o vezi și care fuge în aerul întunecat, așa de iute, așa de departe, mai înainte ca întâia scîpîre a zilei de iarnă să se aprindă la răsărit. Mi se pare în ceasul acesta înghețat al zorilor că strigătul ce fuge pe aripile unei paseri e un suspin al sufletului lumii!

Karl zise: „Stingeți focul. Se face ziuă.”

În adevăr, cerul prindea să se albească și stourile de rațe lăsau pe el lungi pete fugitoare repede șterse.

Un fulger scîlpi în noapte: Karl împusecase și cei doi câni o rupseră la fugă.

De-atunci, din clipă în clipă, când el când eu, ochiam repede îndată ce deasupra trestii răsărea umbra unui stol sburător. Și Pierrot și Cufundar, găfâind și veseli, ne aduceau ființe pline de sânge al căror ochiu câteodată ne mai privia încă.

Se făcuse ziuă, o zi limpede și albastră; soarele răsăria în fundul văii și noi ne pregăteam să plecăm când două pasări, cu gâtul drept, cu aripile întinse, alunecară de-odată peste capetele noastre. Trăscî. Una îmi căzu aproape la picioare — o lișiță cu pântecile de argint. Atunci, deasupra mea, un glas de pasăre strigă. Un plâns scurt repetat, sfâșietor; și pasărea cruțată începu să se învârtă în albastrul cerului deasupra noastră, privindu-și tovarăsa moartă din mâinile mele.

Karl, în genunchi, cu pușca la ochi, cu ochiul aprins, o pândea așteptându-o să se apropie.

— Ai ucis femeiușca, zise el; bărbatul n’o să mai plece.

Și în adevăr, nu pleca; se rotea mereu, plângea lângă noi. Niciodată un geamăt de durere nu mi-a sfâșiat sufletul ca chemarea desnădăjduită a acestei biete ființe pierdute în nemărginire.

Uncori, fugia la amenințarea puștei ce-i urmărea sborul; părea gata să-și urmeze singur calea sub cer. Dar, neputându-se hotărî, se întorcea îndată să-și caute tovarăsa.

-- Las-o pe pământ, îmi zise Karl; o să se apropie îndată.

Se apropie, în adevăr, nepăsător de primejdie, închinit de dragostea lui de dobitoac pentru celalalt dobitoac pe care-l ucisesem.

Karl trase și cum ai fi tăiat o sfoară ce ar fi ținut atârnată pasărea. Văzui ceva negru ce cădea și auzii în trestii o bufnitură. Pierrot mi-l aduse.

I-am pus pe amândoi, înghețați, în tolbă... și în aceeași zi plecai la Paris.

Trad. de P. P. S.

Calendarul partidului național român pe anul 1913.

Calendarul partidului național pe anul 1913 a apărut.

Cel dintâiu exemplar din acest neîntrecut calendar a văzut lumina tiparului Luni în 5 (18) Noembrie.

Cel mai mare calendar dintre toate calendarele noastre este: „Calendarul partidului național”, pentru că e tipărit pe 11 coale de hârtie, cvart, format mare pe două coloane, pe vre-o 180 de pagini.

Cel mai bogat dintre toate calendarele este: „Calendarul partidului național” pentru că pe lângă partea calendaristică anunțată, cuprinde pe 180 pagini mulțime de bucăți pentru cetire folositoare și plăcută scrise în limbă frumoasă, ușoară și pe înțelesul tuturor.

Cel mai bun dintre toate calendarele este „Calendarul partidului național” și pentru că el arată „Tărgurile în rând alfabetice” după cum sunt legate, cele mai multe, de zile de sărbători schimbăcioase, românești sau străine, așa cum nu le aflăm în alte calendare românești.

Cel mai frumos dintre toate calendarele este „Calendarul partidului național” pentru că cuprinde în sine multe chipuri ale bărbaților și instituțiilor noastre, nu în text, ci separat pe hârtie velină strălucitoare.

Cel mai ieftin calendar dintre toate calendarele este: „Calendarul partidului național” pentru că deși e atât de mare atât de bogat, atât de bun și atât de frumos totuși el costă numai **40 de fileri**, pentru abonații „Poporului Român” ori câte exemplare ar comanda ei; — **costă numai 60 fileri** în librării și prăvălii, și 20 de fileri porto de un exemplar.

Apoi dacă, „Calendarul partidului național” este cel mai mare, mai bogat și cu mai multe ilustrațiuni, el este și cel **mai greu** dintre toate calendarele. Deaceia trebuie să plătim pentru fiecare exemplar ce-l trimitem nu 10 fil., ci **20 fil. porto**.

Deci:

Nu cumpărați alte calendare până nu veți vedea „Calendarul partidului național”.

Și cel mai ușor de procurat dintre toate calendarele este „Calendarul partidului național”, pentru că îl trimitem abonaților noștri **pe bani gata**, dar îl trimitem și pe **așteptate**, oricărui ne va cere, va iscăli și ne va trimite cu marca de 2 ori 5 fileri. tipărirea de comandă, ce o am alăturat la nrul 43 al „Poporului Român”. Dar nu uitați a scrie pe tipărirea de comandă și nrul fașiei în care vă vine foaia.

Scăpați administrația noastră de multă trudă, ne cruțați multă vreme și ocolim multe cheltuieli zadarnice cu poșta, dacă d’voastră, mulțimea cetitorilor dintr-un sat, nu comandați fiecare deosebit „Calendarul part. național român”, ci vă întovărășiți trei, patru, cinci, ori chiar și toți dintr’o comună, și însărcinați pe unul, ca bărbat de încredere, ca acela în numele tuturor să comande, fie pe bani gata, fie pe așteptate, atâtea exemplare câte vă trebuiesc.

Rugăm frumos pe cetitorii noștri să nu comande mai multe exemplare decât le trebuie ori le au arvunit, că noi, exemplarele neîmpărțite nu le mai primim înapoi.

Facem însă cunoscut atât celor cari deja au comandat 1, 5, 10, 20—40 și 150 exemplare, precum și celor, cari vor comanda pe viitor, că trimiterea „Calendarului partidului național” se va face în rândul cum ne-au solicitat comenzile și mai întâi vom expedia celor ce ne trimit banii înainte și numai după aceea celor, ce îl cer pe așteptate: **cu 40 fil., și 20 fileri porto de exemplar**. Tot al zecelea exemplar îl dăm **gratuit**.

Băgați de seamă!!

că foarte ușor, **puteți rămânea fără** acest neîntrecut calendar, pentru că și până acum s’au făcut sute de comenzi de câte 5, 10, 30, 50, 80, 100, 200, ba și de 500 exemplare (d. e. banca „Silvania” din Șimleu ș. a.). De aceea grăbiți, cât puteți, cu comenzile, ca să-l puteți primi la vreme. Căci dorința noastră este, ca din casa nici unui cetitor al nostru să nu lipsească „Calendarul partidului național”, pentru că mai ales pentru abonații și cetitorii noștri, am făcut acest calendar.

ECONOMIE.

Bursa de cereale.

Cursul azi la ora 12 și jum.

Budapesta, 28 Noembrie.

Grâu pe Aprilie	12.01
Săcară	10.52
Porumb (Cucuruz) pe Mai	7.80
Ovăș pe Aprilie	11.07

Bibliografie.

Au apărut:

Cunoscutele și binele apreciate calendare din editura W. Krafft în Sibiu au apărut pe anul 1913: „Amicul poporului”, anul 53 întocmit de I. Popovici, ca întotdeauna, așa și acum aduce articoli originali din pene ațese, și frumoase ilustrațiuni.

O particularitate escelentă a acestui calendar — care-l ridică peste toate celelalte — sunt între altele lecțiile dela cursurile de vară din Vălenii de Munte, din cari și acum aduce câteva foarte frumoase și instructive, în rezumat.

Este cel mai serios și mai bine compus calendar dela noi, cu material de valoare durabilă. Prețul 70 fileri.

Poznașul, popularul calendar umoristic ilustrat al lui Haralamb Calămar (Ermil Borcea) e juișan de 18 ani ca totdeauna cu straița plină de glume menite a alunga urâtul și gândurile grele. Când ești mai năcăjit, ia o doză din Poznaș și-ți va trece de năcăz. Că la apotecă nu capeti leac așa bun și ieftin cu numai 60 fileri.

Calendarul Săteanului apare în anul al 22-lea cu articoli anume scriși pentru popor, și cu unii reproduși. Este cel mai ieftin calendar pentru popor. Prețul 30 fileri.

Se află de vânzare la librăria „Tribun” Arad.

POȘTA REDACTIEI.

I. S., Graz. Să ne mai scrieți, dacă aveți din când în când timp. A întârziat din greșală.

Redactor responsabil: **Constantin Savu**.

Pianuri excelente, pianine și harmonii

cu prețuri ieftine se vând la

FARKASHÁZI și BIRO magazin de pian

BUDAPESTA, Váci-körút nr. 12.

Condițiuni favorabile de plătire. Schimburi de vechi pianuri

Noutăți literare.

— Editura „Librăriei Naționale S. Bornemisa. —

„Librăria Națională” S. Bornemisa a început, pe lângă mari jertfe materiale, să publice o serie de scrieri alese, menite a pătrunde în casele românești ca aveau cărți sănătoase și de-o incontestabilă valoare literară. Din aceste scrieri, pe cari le recomandăm cu toată dragostea publicului românesc, până acum au apărut următoarele:

1. **Ioan Agârbiceanu: Schițe și povestiri. Prețul corone 2.—** Aceasta e cel mai nou și cel mai ales volum al puternicului prozator ardelean, care a împodobit până acum cu atâtea volume de valoare literară noastră. Domnul Ion Agârbiceanu e de altcund în destul de cunoscut publicului nostru, ca să mai fie nevoie să atragem deosebit luarea aminte a publicului asupra oricărei cărți a sa. E azi cel mai citit scriitor ardelean atât în România cât și în Ardeal, căruia i-a succedat în urma marelui său talent să fie pretutindeni recunoscut și apreciat. Volumul „Schițe și povestiri”, care are peste 300 de pagini, mai are însă o mare calitate: e cel dintâi volum al autorului, în care s'a publicat cele mai succese piese literare, alese de însuși autorul. O parte din bucățile din volum sunt aproape absolut necunoscute publicului nostru, fiind ele publicate pentru prima oară în „Viața Românească”, care e oprită a trece granița țării noastre.

2. **Liviu Rebreanu: Frământări. Prețul cor. 1.50.** Autorul acestui volum e un talentat scriitor din generația mai nouă, de origine din Ardeal, care a trecut în România, publicând scrierile sale mai ales în „Viața Românească” și în alte reviste de seamă de dincolo. E mult apreciat mai ales în urma talentului său, care-l ajută să aștearnă pe hârtie stări sufletești grele și sădea personajelor întotdeauna o culoare bogată și nimerită. Subiectele și le alege mai ales din stratul de jos al societății și aduce înaintea noastră tipuri dela țară, figuri mărunte din viața orașelor: pe „golani”, în cari condeii lui subtil află întotdeauna ceva de poetizat și de zugrăvit. Volumul „Frământări”, e cel dintâi volum al autorului, pe care „Librăria Națională” S. Bornemisa l-a edat cu toată nădejdea, că publicul nostru va ști să aprecieze și să încurajeze pe un talentat scriitor tânăr, așa după cum o fac aceasta și alte popoare culte din Apus.

3. **Victor Eftimiu: Poemele Singurătății. Prețul 2 corone.** Autorul neintrecutei piese „Înșiră-te mărghărie” ne dă sub titlul acesta un elegant volum de poezii, scrise într-o formă din cele mai succese și într-o limbă ușoară, cum dela Vasile Alexandri încoace nu s'a prea scris. În lirismul dulce alui Victor Eftimiu se îmbracă într-o aleasă haină literară cele mai subtile sentimente, cari au o notă proprie: duioșia subtilă și o formă poetică din cele mai sonore. Astăzi Victor Eftimiu e unul dintre puținii scriitori fericiți, ale cărui scrieri sunt, mai ales în România, cele mai gustate și mai cu drag cetite. Pentru noi e o mândrie, că autorul activității literare și-a început-o la noi în Ardeal, sub mână conducătoare a lui Octavian Goga, în „Tara Noastră”.

4. **Alexandru Ciura: Amintiri. Prețul cor. 1.60.** Cel mai gingaș prozator al nostru din Ardeal, ne dă în volumul acesta un sir întreg din dulcele și duioasele sale amintiri din copilărie, despre oameni și locuri din țara moților. Serise într-o limbă aleasă și plină de poezie, ele procură în clipe de repaos cele mai plăcute momente sufletului, care caută într'adevăr plăcere și distracție în cărți. Volumul dlui Alexandru Ciura la apariție a fost salutată de „Viața Românească”, și de toate revistele, cari s'au ocupat de el, cu cele mai călduroase vorbe, ca cea mai de seamă noutate literară.

5. **„Almanahul scriitorilor dela noi”. Prețul cor. 1.60.** Această carte în felul ei e o mică istorie literară a tuturor scriitorilor ardeleni azi în viață. Cuprinde fotografia, biografia și datele bibliografice alor 46 de scriitori născuți în Ardeal și o bucată literară inedită de-a fiecareia din acești scriitori. Ca o ilustrare a întregii noastre vieți literare, la urmă dă în faximil capul tuturor ziarelor și revistelor românești dela noi, și pe scurt istoricul acestora dela înființare, relevând la foile politice și pedepsele ce-au avut să le îndure acestea pentru lupta lor pe terenul politicii naționale.

6. **Ermil Borcea: Versuri flusturate. Prețul 60 bani.** Domnul Ermil Borcea e azi singurul nostru umorist de seamă care ca redactor al revistei umoristice „Bobârnacii”, dă dovezi de un talent umoristic plin de vervă.

Volumul „Versuri flusturate” are pagini umoristice pline de spirit, cari îți procură adevărată plăcere citindu-le.

7. **„Cele mai frumoase”. Prețul 60 bani.** E un drăgălaș volum de poezii populare aranjat cu multă îngrijire, care merită să stea pe masa oricărui inteligent, care află farmec în versurile dulci și fermecătoare ale poporului nostru. Poeziile sunt împărțite după felul lor de-a fi: de dor, de dragoste, de jale, de bătaie de joc, cătănești, blăstămuri etc.

— Tot în editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa au mai apărut două tablouri naționale în colorii, cari reprezintă scene din istoria neamului nostru. Acestea sunt:

1. **„Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia la 1599”,** în mărime de 47×59 cm., reproducere după tabloul original care fusese pe vremuri în posesiunea unui episcop gr. cat. Tabloul reprezintă scena, când marele voevod Mihai Viteazu însoțit de generali și de ostași, intră pe poarta din dos a cetății Bălgradului. În poartă îl așteaptă episcopul romano-catolic, în odăjdii de sărbătoare, salutându-l ca pe noul stăpân al Ardealului. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

2. **„Capii revoluției țărănești din 1784”: Horia, Cloșca, Crișan.** Tabloul dă fotografiile în colorii ale eroilor noștri din această revoluție, reproduse după fotografia picturilor din muzeul Bruckenthal. Mărimea tabloului e 45×65 cm. Prețul franco recomandat e cor. 2.75.

— „Librăria Națională” S. Bornemisa roagă pe onoratul public românesc să binevoiască a o sprijini în ținta ce-o urmărește, comandând aceste scrieri alese și tablouri naționale. Comandele să se adreseze la oricare librărie, ori direct la „Librăria Națională” S. Bornemisa, Orăștie—Szászváros.

— Pentru porto să se trimită 10—20 bani de-o carte.
(Li 562)

Pește uscat, sărat.

Recomand onoraților neguțatori și vânzători din loc și provincă **marele deposit de pește uscat și sărat**, calitatea cea mai bună, și anume: morun, som mare, som mijlocel, mărunțel și de totfelul de pești cu preturile cele mai reduse. La dorință comuncie și prețurile.

Cu stimă:
Mita Gy. Palics,
Panciova, Telefon nr. 214.
(602—5)

De închiriat eventual de vânzare o tipografie românească

foarte modern instalată, cu **litere nouă, variată și moderne**, cu **trei mașini și motor electric.**

Doritorii se vor adresa dlui
Dr. Ioan Ciordaș, adv.
Beiuș (Belényes) Biharm.
(Do 600—3)

Căsătorie.

Momentan m'aș căsători și fără de zestre cu o domnișoară ori doamnă văduvă până la 30 ani, prin care aș ajunge la un post de notar într-o comună românească. Sunt apt calificat și român. Adresa: „Vice-notar” Nábrád (Szatmár m.) „post-restante”. (Vi 601—1)

De vânzare.

Fabrica de apă gazoasă (sodă) și limonadă a subserisului e de vânzare. Mașinile (pentru acid carbonic fluid) sunt moderne și în stare bună (de 7 ani); asemenea sifoanele (peste 1000 sistem Lamprecht), sticlele pentru limonadă, acareturile, vasele, lăzile etc. Prețul e foarte scăzut. Detaluri în persoană.

D. BANCIU, farmacist
Ba 564—6 în Săliște (Szelistye) Szebenm.

Manuale folosite și noi

pentru toate instituturile de învățământ precum și hârtie și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria **Pichler Sándor**, Arad Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.
(Pi 307—100)

Nutret de vândut.

Se vinde în comuna Cucerdea-română (depărtare de 1½ klm. dela stația Maroscsapó, linia ferată Székelykocsárd—Marosvásárhely nutret, fân, trifoi, otavă și lucernă în cantitate mare.

Informațiuni se pot câștiga dela avocatul **Dr. Romul Boila**, Dicio-sântmărtin Telefon nr. 35. (Bo 596—3)

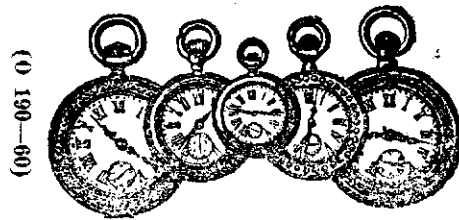
DIAMANT FERENCZ

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Deák-Ferencz nr. 7. (Di 336—104)

CAROL ORENDI junior,

orologier și aurar.

ATELIER DE REPARAT OROLOGE ȘI BIJUTERII
NAGYVÁRAD, Teleki utca 24.

Reparaturi speciale de oroloage și bijuterii, pe lângă garanță. Atelier provăzut cu cele mai moderne mașini. Ține în depozit toate părțile constitutive existente de oroloage. Asigurarea oroloagelor și a sticlelor dela oroloage contra spargerii. Reparaturi de oroloage de precizie.

Prețuri ieftine. Lucrare escelentă.

Ce faceți băteți? — Tata ne-a dat voie!
Căci fumăm doar tuburi veritabile Antitocotină
firma „JACOBI” din cutii de lemn

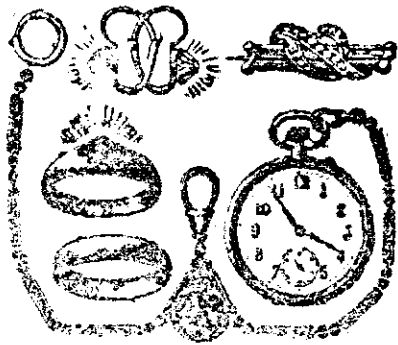

Păziți! Sunt veritabile numai cu inscripțiunea „JACOBI”.
Fiecare cutie conține interesante fotografii Röntgen.

Magazin principal: [Go 548]
Magy. kir. dohány és szivar különlegességi áruda.

A. Slepák, giuvaergiu și ceasornicar

Marosvásárhely, Széchenyi-tér 43. sz.

Mare asortiment în ceasuri de buzunar de aur, argint și nickel, în ceasuri de părete. Giuvaericale fine, cu briliante, obiecte de lux în argint și articole opace. În atelierul meu se reparază ca nouă, lucrurile vechi, anume giuvaericale și ceasuri, pe lângă garanță.

Prețuri solide! — Serviciu prompt!

Plugul „JURENAK”

brevetat

mecanism simplu,
intrebuintare usoara,
regulare usoara,
cu aproape 50% ara mai mult,
” ” 30% reclama mai putina putere,
este cel mai perfect si este plugul viitorului,

Catalog de preturi trimite cu placere:

(Ju 425)

„Jurenák” szab. ekegyár részvénytárs. Marosvásárhely.

Nou atelier de croitorie pentru domni.

Aduc la cunoștința on. cunoscuți și a onor. public, că am deschis

o croitorie modernă pentru domni

în plața Thököly nr. 2. (Casa Tabakovics). Pe baza experiențelor câștigate la diferite firme cunoscute din loc, sunt în plăcuta pozițiune să pot satisface tuturor pretențiilor celor mai delicate ale on. mei mușterii.

Cu mustre fine de toamnă servesc cu plăcere.

Rog binevoitorul sprijin:

Baranyi Ferencz,

croitor pentru domni.

[Ba 405—10]

Un milion altoi de viie

din soiurile cele mai distinse pentru vin și masă. — Viță americană cu și fără rădăcină și ochiuri pentru altoi din toate soiurilor se află de vânzare la pepinăria Domnului românesc din Babalna lângă Orăștie a cărui proprietar e Dr. Aurel Vlad.

Fiind pepinăria noastră bine îngrijită n'a fost atacată de peronosporă, altoii sunt foarte frumoși și dezvoltati la perfecție.

Pentru vița liferată din pepinăria noastră, garantăm că soiurile sunt curate după cum sunt notate în catalog.

Fii care viticultor și proprietar de viie să se adreseze cu toată încrederea pentru altoi de viță trebuincioși la jos semnata administrație fiind asigurat că vor fi serviți conștiințios, solid și prompt.

La cerere să trimite gratis și franco catalogul despre altoi de viie cu prețuri și cu îndrumări practice pentru plantarea și lucrarea nouelor vii.

Se primesc băieți de români la cursurile practice pentru altoi, de viță. Condițiunile de primire la cerere se vor trimite.

Administrația „Domeniului din Bobalna”

(A 539) Babalna (u. p. Szászváros).

Cel mai mare magazin de blănărie

DUDÁS SÁNDOR Kolozsvár Unio-u. 12.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie; mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrate cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pentru prefacere, captuire, căptușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang.

(Du 320—)

Prima fabrică de instrumente muzicale a lui

Babos Béla

SIBIU Bulevardul mic (Kleine Ring) nr. 24.

Depozit bogat, și foarte bine sortat de violini artistice noi și vechi și pentru școală, citeră, clarinete și instrumente de suflat, harmonice și părți de instrumente etc.

Gramafone și plăci asortiment bogat

Corzi (strune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță.

Reparaturile se execută conștiințios și artistic.

[Ba 93]

Hlobil János

Primul institut cu putere electrică în Lugoj pentru văpsirea stofelor, curățirea chimică a îmbrăcămintelor — și spălarea cu aburi —

LUGOJ, str. Bisericii 6.

TELEFON: 218.

Primește tofelul de comande pentru văpsirea și curățirea hainelor de bărbați, dame și copii; precum și spălarea gulerilor, manșetelor, perdelelor și călcarea lor pe lângă prețuri ieftine. Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios.

(Ho 534—30)

Mobile în toate stilurile moderne
cea mai solidă executare

pe lângă garanță recomandă

EMIL PETRUȚIU

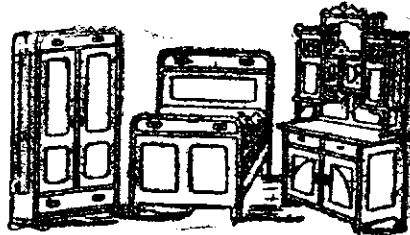
— fabrică de mobile —

— Telefon nr. 47 cu legătură în întreg comitatul. —

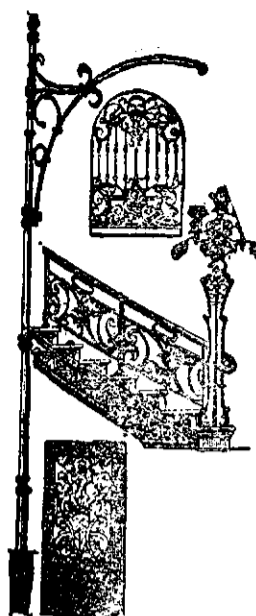
SIBIU

Salzgasse n-rul 37.

Expoziție de mobilă zilnic deschisă, fără silă de cumpărare.

P 184—60

Urmasul lui **GROSZ FRIGYES OLASZ ANDRÁS**
LĂCĂTUȘER PT. ZIDIRI ȘI PT. LUCRĂRI DE ARTĂ
ALBA-JULIA (Gyulafehérvár) V., str. Széchenyi nr. 7.

Execut tot felul de lucrări în bransa mea, și anume: aranjamente pentru zidiri, porți de fier, gratii, grilajuri pentru morminte, lucrări de lăcătușerie, acoperișe de sticlă, reparări de mașini, zidiri pentru încălzit și cuptoare de fert, precum și reparări, obiecte de lux, etc. etc., cu prețurile cele mai convenabile și serviciu prompt.
Rog binevoitorul sprijin al on. public.

Cu stimă: (0 183-30)

Olasz András

Ultoi de vie!

Cereți imediat printr-o carte poștală și veți primi în mod gratuit noul catalog ilustrat

despre vițe de vie și vinuri de deal dela proprietarii cei mai mari și mai renumiți colonie de viță de vie, și școală de vițe de vie.

GYÖRGYEVICH și LAKATOS,
MARI PROPRIETARI DE VIE

SZÉKELYHID, (comitatul Bihar.)

(Bo 418—)

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE

GEORGE RUMMEL

SIBIU, HONTERUSGASSE Nr. 5.

se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stim. dame cele mai nouă și clasice jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8—10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 ore de două ori. Haine de doliu le execută în 12 ore. — Convingerea e siguranța cea mai bună! — Rugând sprijin

Cu stimă:

GEORGE RUMMEL

(Ru 66-30)

Totfelul de
**mobile de fer și
aramă, matrațe,**

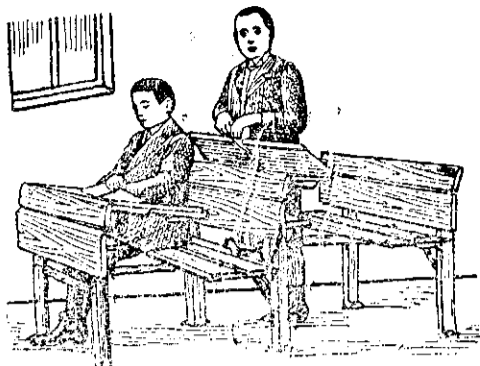
se vând cu prețuri favorabile la

CZELL și FRANCK

fabrică de mobile de fer, aramă și bănci pentru școale

BRĂȘOV.

Catalog de prețuri în limba maghiară și germană, se trimite gratis.

Cumpărați fabricație indigenă!

CARL HEMPER

și fiul,

prăvălie de tricouri și împletituri,

SIBIU, strada Kempel 9.

Recomandă fabricațiile sale pentru cari garantează anume: ciorapi, călțuni, mănuși, jachete pentru dame și copii, ciorapi pentru turiști din păr de capră, haine de copii și alte multe lucruri:

Ciorapi se pregătesc ieftin și bine.

En gros.

Ho 73-30

En detail.

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.

Magazin special **WEINBERGER JANOS**

Ve 347-156 magazin de ghete

ARAD

TIMIȘOARA

bulev. Andrassy nr. 20

(Temesvár) Cetate-Belváros, Hunyadi-u. nr. 10.

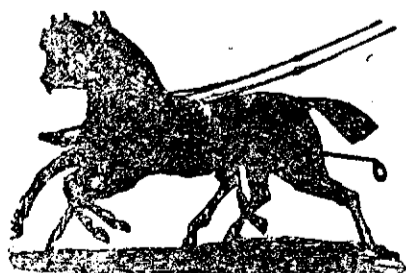
Atelier de curelărie,
șelărie și coferărie:

Orendt G. & Feiri W.

(odinoară Societatea curelarilor)

Sibiu—Nagyszeben,

Heltauerg. Str. Ciszădiei 45.

Magazin bogat în articole pentru cărotat, călărit, vânat, sport și volaj, poclăzi și procovături, portmonee și bretele solide și alte articole de galanterie, cu prețuri foarte moderate. Depozit permanent în curele de mașini, curele de cusut și legat, Sky (vârzobi). — Recomandă pe urmă cei mai buni jamperi de piele fabricație proprie, pentru civili și militari, cari stau strâns lipite pe picior. — Reparările se execută prompt. Mare deposit de hamuri pentru cai dela soierile cele mai ieftine până la cele mai fine, coperitoare (țoluri) de cai și cofere de călătorie. — Comandele se eleptuiesc conștiințios.

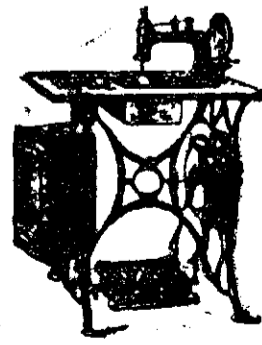
Cea mai ieftină sursă
de cumpărat MAȘINI
de cusut, BICICLETE
și GRAMOFOANE

la

Katzky és T-sa, mechanic

Timișoara-Cetate (Temesvár-B) Mercy-u. 10.

Mare asortiment de plăci excelente; mașini de cusut, gramofone, dactilografe și biciclete se reparază cu prețuri ieftine

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA“ (purgativul de fiere) ^{a lui} SÁNDOR,

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare care sunt lipite de ele și prin aceasta împiedică incuierile și toate morburile ce ar proveni din acesta, ș. a.: durere de cap, sgârceiuri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 250 fil., 12 sticle 5 coroane.

Efectul purgativei de fiere „LAXA“ va fi permanentă dacă deodată cu ea folosim

„Regenolul“ balsam de stomac ^{a lui} SÁNDOR

„REGENOLUL“, această esență de stomac vindecă orice soi de morburii de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgeroa (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 fileri.

Originalul „LAXA“ și „REGENOLUL“ se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN

farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL“ la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572 -)

Onorate Domnule!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincie, deja din anul 1912 începând am deschis în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească

Dau orice informații în ori-ce cauză ce se ține de Budapesta. Dau informații relativ la petițiile înaintate la diferitele ministere și la alte oficii publice. Dau informații în chestii de licențe. Urgitezi rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu reprezentantul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Cu drag îi conduc prin Budapesta pe aceia cari vin să vază frumusețile orașului, ori cu afaceri prin capitală.

Cumpăr pe bani gata

tot felul de galițe oaă, miei, porci, oi vite mari, porci, lână, piei, iepuri, — mai departe mere, pere, nuci, prune, miere de stup, ceară, fasole, cartofi, ciuperci, varză, vin, rachiu, fân, mohor, lemne: păduri; moșii.

Dacă îmi trimiteți adresa

bucuros Vă trimit în fieștecare săptămână un „Aviz“ săptămânal despre prețurile diferitelor mărfuri din Budapesta.

Esoperez

dela băncile cele mari din Budapesta împrumuturi pe amortizare cu procente mici.

Vă fac cunoscut

că în interesul D-V. este dacă în orice cauză Vă adresați mie. Dacă veniți la Budapesta, să veniți la mine, căci eu vă recomand advocați buni, medici vestiți, Vă conduc pe la fabrici să Vă alegeți mașine, motoare, mori, ferestre, pompe, automobile etc. Griješc să nu fiți înșelați. Fiind de față la facerea contractului, nu las ca contractul să conțină altceva, de cât ceea, ce am hotărât și cum am tocmit.

Zilnic primesc plângeri dela țărani români cari cumpărând mașini prin agenți streini, au fost înșelați iscăbind contracte a căror conținut nu l-au cunoscut neștiind țărani români ungurește.

Planul meu este ca, conducând pe românul nostru la fabrici și nu la agenți de mașine, drept din mâna primă să-și cumpere cele trebuincioase, și să-l scutesc de șarlataniile agenților și să-l scap de procese — Vă ofer serviciul meu cinstit și românesc pentru o taxă mică. Pentru răspuns să îmi alăturați o marcă poștală.

Cu stimă:

L. Olariu, Budapesta, II., Tölgyfa-u. 16 II. 8.
in Buda, lângă podul „Margithid“.

(O 244-2)

Dacă v-oți să cumpărați Tea și rum fin

să vă adresați firmei

VOJTEK și WEISZ

in ARAD.

TEA:		RUM:	
	Cor.		Cor.
1 pachet mixtură f. fină	—50	1/2 litru „Hungaria“	110
1 " " " "	1—	1 " " "	220
1 " " " "	2—	1/2 " Jamaica II	130
1 " " fină 1/4 kg.	250	1 " " II	260
1 " sfărături fine	—40	1/2 " " I	180
1 " " " "	—80	1 " " I	360
1 " " " kg.	7—	1/2 " " fortior	270
1 " POPOFF nr. 4	7—	1 " " "	540
1 " " " 6	550	1/2 " " antiqu	370
1 " " " 8	450	1/2 " " "	740

Comenzile făcute cu poșta se expediază prompt.

(Vo 506-)

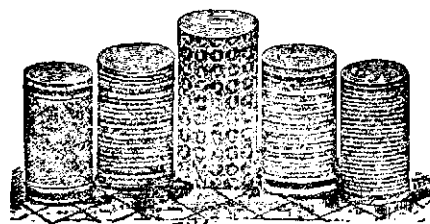
Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN IRODABELENDEZÉS-VÁLLALAT.

(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare completă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu ajutorul mașinei dactilografice se execută cu prețurile cele mai ieftine. — Hectografe și totfelul de rechizite dactilografice fabricații americane-engleze, cu prețurile cele mai convenabile.

In despărțământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și totfelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

(Ma 129-104)

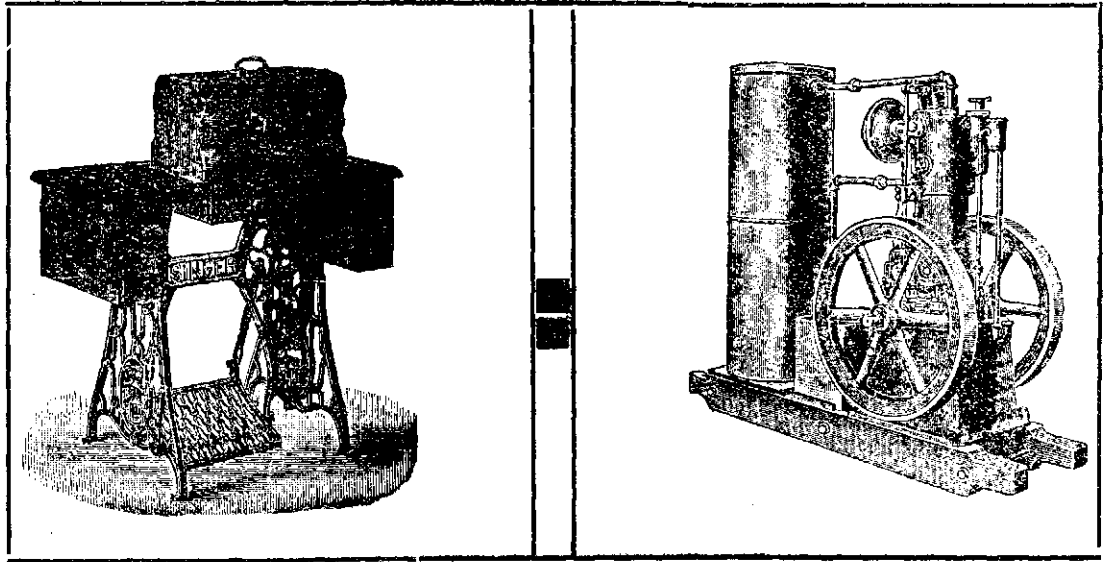

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Făbián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea on. pu-
blic asupra marelui meu
magazin de totfelul de ma-
șini agricole cum sunt:
mașini de sămănat, tree-
rat, pluguri grape, preșuri,
și mori de struguri, ma-
șini de cusut.

Mai departe reconstruez
tot felul de Locomobile
să umble singure.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății. — Prospecte, ta-
rife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca revizitori buni și cu legături — pot fi primite
oricând în serviciul societății.

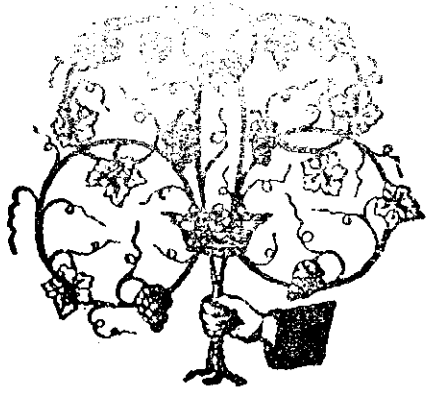
„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare
fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZELEN (CASA „ALBINA”),
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ-
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TİMİȘ, TORONTÁL, CABAS-EVEBÉN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
(Ba 240—156) Telefon nr. 850

Pepinierele noastre pentru oltci de viță de vie

au fost și în anul acesta excepțional de frumoase scutite de

(Ro 576-15)

pernosperă, grindină și esun-
dări, fără larve de gândaci.

Cultivatorii de vii și economii sunt invitați a cerceta altoii noștri nobilitați de viță de vie. Catalog de prețuri se trimite la cerință.

Brüder Roth,
Mediaș-Medgyes.

Schwalb Adolf fia Vilmos

tinichigiu și mier.

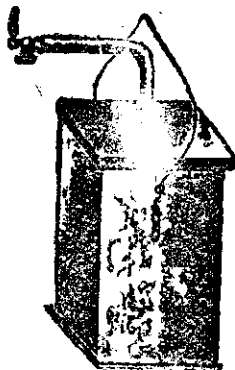
11-0)

Budapest, VII. Verseny-u. 8.

(Colțul străzii Murány)

Pregătește toffelul de lucrări de tinichigiu, articole pentru bucătărie și gospodărie, unelte pentru stupărie, vase pentru miere. Fabricate de specialitate: măsuri de litru din tinichea albă ori nickel, cane pentru olei, lack ori petrolu, facle, lămpi de carbid și alte articole tehnice.

Cassete pentru bani.
Catalog trimis gratuit și franco.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aceasta, cum sunt dureri de dinți, sgârciuri, arsuri, apăsare, în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieș, etc.

folosește:

Purgativul de fier (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

A R A D.

(Ro 227-104)

Vânzare ocazională!

Prețuri foarte ieftine!

Magazin de dantele Arad, str. Asztalos Sándor 4.

Nu dați ascultare reclamelor răsunătoare, fiindcă este în interesul d-voastre să cumpărați mărfuri bune și ieftine

Se vor pune în vânzare următoarele mărfuri ieftine:

Dantele dela 2 fil.
Tesături de dantele dela 50 fil.
Gulere de dantele în orice fason.
Decorari pentru haine, în orice execuție.
Cordele late, în orice culoare, 1 m. 60 fil.
Ciorapi de mătăsă, mouslin în orice culoare, cor. 1'10.
Ciorapi ordinari pentru femei 3 păr. cor. 1'—
Ciorapi flour calit. I. 3 păr. cor. 2'40.
Ciorapi cu vârgi pt. bărbați 3 păr. cor. 1'20
Ciorapi pentru băieți, în orice mărime dela 30 fil.
Ciorapi de mătăsă pentru femei 4 cor.
Mănuși de ață 40 fil.
Mănuși lungi de mătăsă 3 cor.
Mănuși de piele glacé lungi cor. 3'60 fil.

Năfrâmi de buzunar de batist pentru femei 20 fil.
Tricouri de vară pentru copii 50 fil.
Batist pentru scutirea corsetului 60 fil.
Jupoane de lister și clot cu crețele duble 3 coroane.
Jupoane de mătăsă taft în orice culoare c. 7.
Talii de marasă 6 cor.
Talii de batist cor. 2'40 fil.
Halaturi de delin, execuție frumoasă 6—6'50 coroane.
Cămeși pentru femei din șifon „R”. 1'60 cor.
Pantaloni pentru femei din șifon „R” 1'80 „
Cămeși de zefir pentru turiști, execuție elegantă 2'60 cor.
Cămeși de zefir fără gulere 2'80 cor.

Cămeși albe din șifon „R” pentru bărbați 1'98 cor.
Cămeși de noapte din șifon R. 2'60 cor.
Pantaloni albi, croi francez, Köpper I, 2'80 cor.
Gulere pentru bărbați, calit. I. 30 și 12 fil.
Manșete pentru bărbați „ ” 40 fil.
Bretele în orice culoare 70 fil.
Cravate de mătăsă p. bărbați 30 fil.
Ploiere pentru bărbați și dame 2'80 cor.
Albituri fine pentru femei, acoperitoare de dantele pentru porturi, stori, draperii, covoare, linoleu.
Măsuuri taft și messalin, dantele și tesături de dantele, asortiment foarte bogat.
Madeire brodate, corsete Reform etc. etc.

Rugăm să vă convingeți fără obligamentul de a cumpăra.

Prețuri ieftine!

Telefon: 932.

[66 518]

Cu stimă: Magazinul de dantele (Csipkeáruház).

Atențiune! Mare asortiment de Madeira.

Mare asortiment de dantele și tesături de dantele.